

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Darabos-utca 33. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

E g y e s z á m á r a 30 f i l l é r.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A protestántizmus helyzete az ellentétes áramlatok között.

I.

Az emberiség történetének vizsgálásában merült fel már olyan nézet is, a mely szerint az emberiség minden nagy harcaiban, nehéz, emberirtó küzdelmeiben a végső mozgató ok a vallás kérdése volt és az ma is.

Csakugyan az ismert legrégebbi történetekben már találunk nyomokat, melyek vallási gyűlölködésre és arra mutatnak, hogy az ember, az erősebb, felveszi a gyengébb elnyomásának, kiirtásának indító okai közé az imádás tárgyának, az Istennek nevét és akaratát; mindenkinek az ő kizárólagos Istene és az annak nevével alkotott törvények lévén az igaz Isten és a feltétlenül megálló, ellenmondást nem tűrő tökéletes isteni akarat.

A zsidó Isten nevével indul az ígéret földének elfoglalására; Isten parancsolatára hivatkozik az ellenálló népek vérfagyasztó mészárlásában. Isten, az ő Jehovája rendeli neki a nem zsidó gyűlöletét, megvetését; a vallás parancsai nyomán jár el, midőn undorodásig menő megvetéssel fordul el a vegyült zsidótól: a samaritánustól... „Csak ő az Isten választotta! A Jehova egyedül az ő Istene!” — Tehát végelemzésben az emberi önzés, a kizárólagos „*Én*” uralkodni akarása működik itten. „Az *én* Istenem, az *én* vallásom legyen a te Istened, a te valásod!”

Mikor a babyloni király erőt vesz a zsidó népen és ennek színe java ott van az ő birodalmában fogságra hűrcolva. Nabukodonozor királyi hatalom szóval rendeli el az általa felállított nagy „állóképnek a tiszteletét, mert az az ő Istene.” A ki azt nem imádni merészelné, a három zsidó ifjut égő tüzes kemencébe vetteté. (Dániel 3. r.) A persa Hámán királyát vallási

indokból akarja rávenni a zsidóság kiirtására, mert annak más (vallási) törvényei vannak, a király által kiadott törvényekben pedig nem járnak. (Eszter 3. r.)

Dániel irigyei Dárius király előtt a gyűlölt zsidónak elvesztésére az ő, különböző vallásában próbálnak ürügyet találni. „Ha valamit találnánk ő ellene az ő Istenének törvényében?!” (Dán. 6. r. 5. v.)

Mohamed az ő vallását, az izlamot fegyveres erőszakkal terjeszti, kényszeríti a lelkekre; annak tanait tüzzel égeti, vérrel írja be a szívekbe... azért mert az Istennek prófétája ő, Mohamed; *őt* tisztelni, imádni, — akarva, nem akarva, kell; a ki nem hajlik meg önként, az megtörik erőszakkal. *ő*, az erős, *ő* rendelkezik a lelki világban is.

A zsidó gyűlöli és halálra üldözi a názareti Jézus vallását nemzeti büszkeségből, mert az ő nemzeti hiúsága van megsértve, megcsúfolva a keresztyének azon tanításával, mely szerint a rég várt Messiás, a nagy király nem más, mint a názareti szegény ácsmester fia. A pogány elébb hidegen, gunyval hallja a keresztről szóló tudományt. De kiirtását határozza el akkor, a mikor kezdi észrevenni, hogy az a megvetett és eleinte csak szegények tudománya immár hadat üzent a fényes pogány kultusznak, a názareti Jézus, a keresztre feszített az ő dicsőséges nemzeti isteneiknek. A görög és római állami és társadalmi élet annyira át van szöve minden vonatkozásában „a képzeletnek azzal a szép vallásával,” hogy ennek megdőltevel összeomlik az ő hitők, meggyőződésük szerint az a társadalom és állam is. Tehát a vallás színe alatt, annak érdekében kezdett rettenetes üldözéssel a római császárok is a hatalmat, uralmat, sőt itt már egyenesen a nemzeti létet akarják biztosítani... Felednek egyet. Azaz hogy ezt éppen a keresztyenség kora óta feledik; a rómaiakról

még csak azt mondhatjuk: nem tudják, meg se gondolhatják, hogy földi fegyvernél, hatalomnál az égi fegyver, hatalom erősebb. Jézus vallása tűz és vér keresztségen át a benne rejlő isteni erőnél, a szentség, igazság erejénél fogva 300 év alatt diadalt vett azon a törekvésen, a mely földi érdekek, a hatalom kedvéért akarta elfojtani.

Mindezen esetekben nyilván felismerhető a tény, hogy a küzdelmeknek — a melyek a vallás kérdése körül folynak — valódi oka, mozgatója, földi tekintet: az ember önzése, uralomvágya. Ez áll örökös harcban az istenivel. Az ember erőszakoskodása, az erősebbnek a gyengébb felett való zsarnoksága, a kisebbnek feltétlen elnyomása, eltiprása, szolgaságba hajtása, ez az a törekvés, a mely felismerhető az emberiség egész történelmén eleitől fogva maig; ez és nem az igaz vallásosság. Az igazi vallás, a hit szelíd, türelmes; ereje annak nem testet öltő fegyverekben, hanem belső tartalmában, erkölcsi erejében, isteni lényegében rejlik. És mert a mi földi, emberi, mindaz múlandó, örök csak az isteni: minden küzdelemben, mely az emberi és isteni között folyik, a végső diadal ez utóbbié lehet. A Jézus vallását ki akarja irtani a romlott római, kinek létét nem az a vallás törli meg, hanem napjai meg vannak számlálva, sorsa megpecsételve, elfajult, erkölcstelen, elpuhult, satnyult testében, a melyekkel már meg nem állhat

észak és kelet vándor népeinek ifjui, ép, egészséges romlatlan testi és szellemi ereje előtt. Ezek pedig önkényt felveszik a Jézus szelíd igáját; a testi fegyverrel hódító népek a keresztyénség lelki hatalma előtt meghódolnak és frissen forró erejökkel lesznek annak hatalmas, rendíthetetlen oszlopai, védbástyái.

A ker. vallás nagy gyorsasággal tette meg világhódító útját. Ugyancsak ennek a keresztyénségnek újított alakja, az evangélium alapjára visszahelyezkedett protestáns vallás rohamosan ejtette foglyul a sok millió lelkeket. És miért?! Mert a vallás, a hit belső világunk tulajdona, ahoz csak a léleknek, a szívnek van jussa, tehát azt oda abba a belső világba, nem külső eszközökkel, nem testi fegyverrel, erőszakkal, hanem tisztán lelki fegyverekkel: az ígének tiszta prédikálásával, erős rendíthetetlen hittel, meggyőződéssel, ha szükség: vértanúsággal visszük be. „A mi vitézkedésünknek fegyverei nem testiek, hanem Isten ereje által erősek a nagy erősegeknek lerontásokra.“ (2. Kor. 10, 4.) Ezt a fegyvert, Istennek erős fegyverét forgatják az apostolok és a reformátorok. És e fegyver hatalma előtt, mikor az mint az ígének prédikálása suhog, sok ezer számra meghódolnak Jeruzsálemben (első pünköszt); elálmélkodik, ingadozva lelkében Félix (Ap. csel. 24, 25.) közel áll, hogy keresztyénné legyen Agrippa (Ap. csel. 26, 28.); elbűvölten állnak Wormsban;

TÁRCA.

Az iparosság erkölcsi méltatása.

(Felolvasatott a debreceni iparos ifjúság önképző egyesületében 1901. febr. 3-án).

(Vége.)

A régi céhek a korábbi időkben rendkívül sokat adtak arra, hogy a munkaképesség, a becsületesség és az egyházas irányú kegyesség szellemét fentartsák maguk között, s régebben büszke volt az iparos arra, ha magát mesternek nevezte. S kértem tőletek, iparosoktól, a kik ma netalán restellitek hordozni a szép és sokatmondó mesterember nevet, kértem tőletek, hogy ha Jézus, az emberiség legnagyobb Tanítója mester névvel hívatta magát; ha a legfényesebb szellemi adománnyal megáldott emberek sem igyekeztek soha magasabbra vinni, mint hogy mestereknek ismertesse nek el és így is nevezzék őket; ha a tudományos pályák embereitől is gyakran halljátok, a mint több komolysággal, mint tréfával mondogatják: megyek a műhelyembe, — kértem tőletek, ti iparosok, el kellett-e mindenáron hagynotok a mesterember nevet, hogy iparosoknak neveztessetek?! No de ezt a gondolatot csak úgy meliekesen szőttem be felolvasásomba. Tudja azt mindenki s érezi a mi egész korunk, hogy az emberi tevékenységnek egyetlen ága sem

jutott olyan jelentőségre, mint az ipar. A gőz, és a gőz helyén most már a villany lett korunk uralkodó hatalmává, és ha Isten azt tette az emberiség feladatává, hogy a földet a maga alattvalójává tegye, hogy a természet erőit meghajtván, az emberiség szolgálatára kényszerítse: végtelenül nagy és fontos lépést tett az emberiség a XIX. század folyamán rendeltetésének célja felé. Mert a mult század az ipar óriási föllendülésének százada, s ki tudná azt még csak sejtelemben is megálmodni, miféle csodaműveket állít elé az ipar ebben az új században, melynek mostan még csak hajnali első perceit éljük?! Magas rendeltetése van tehát az iparnak, a mikor a természet vakereit akarja lenyűgözni, s egészen természetes dolog, hogy ezek az erők csak nagy ellenállás után engedelmessé válnak az emberi szellemnek, s a hol csak tehetik, a rombolás iszonyú hatalmával akarják szétzúzni a természet titkainak mélyébe behatolni akaró vakmerő embert, de tudjuk, hogy e küzdelemben végre is mindig az ember marad a győztes, mint a ki diadalmi kocsijához kötvén a természet erőit, azzal a tudattal halad a föld felett, hogy bizonyára meg fogja azt hódítani.

Ime az iparosság erkölcsi méltatása! Büszke lehet mindenki, a ki ehhez az osztályhoz tartozik, hogy ő is részt vehet abban a nagy munkában, a melynek az tehát a hivatása, hogy szebbé tegye a földi életet, nemesítse földi életünknek küzdelmeit, hogy a teremtő Isten áldott kez: mellé munkatársnak állítsa oda az emberi kezét.

megdermedve hátrálnak a genfi úrasztala mellől. És ugyanezen fegyver, mikor az mint lelki, istenivé magasztosult erkölcsi erő jelentkezik a hitvallók, vértanúk rendíthetetlen meggyőződésében, hitszilárdságában, egy jobb világot, egy magasabb, tisztább életet nyit fel, az ámúlva szemlélők előtt, kik ezer számba keresik és veszik fel azt a keresztet, melynek hordozása földre roskaszt, mégis égbe emel... Egy vallás csak addig hódíthat, míg a lelkierő mutogatásában áll. És viszont, míg a belső erőt érzi önmagában egy vallás: erőszakhoz, testi fegyverekhez az nem fog nyúlni. Ezeknek használása tehát egyenesen rá mutat egy vallás belső erőtelenségére, az Isteni erők megfogyatkozására.

A keresztyén egyház mint szenvedő végtelen isteni erő birtokában volt. Ezen erő hatalma előtt hajoltak meg boldogan sok milliók, előbb a föld szegényei, majd hatalmasai is. A mikor azonban a szenvedő egyházból diadalmaskodó egyház lesz; az egyetemes ker. egyház átalakul római egyházzá, mintha Róma történelmi hagyományainak, a véres hódításoknak örökösévé rendeltetett volna: eldobja magát az isteni erőket és a mennyei hatalom átalakul földi hatalommá, Krisztus mennyei országa földi birodalommá, melynek vitézei Krisztus felerőszakolt helytartója nevében és annak vezénylete alatt most már nem az íge fegyverével, nem a hit erejével, hanem véres fegyverekkel, parancs-szóval ural-

kodnak, nem többé a lelkek felett, hanem a testen; az apostolok átalakultak dühöngő katonákká, hóhérokká. De hát a belső tartalomnak, a lelki erőnek lehellete sincs már az egyházban, a vallásban. Ő azonban mindenáron uralkodni akar. Ott uralkodik, a mihez ereje van: a testen. Elhamvadnak Savonarola, Hussz és Prágai Jeromos, mert hiszen így az elszálló lélek a gyilkoló egyház által visszaadatik az üdv hazájának!! Szétszóratnak Wickleff hamvai... nincs jussa a poroknak, az elátkozott holttestnek ahoz a földhöz, melynek ura, Isten nevében az egyház!... Valdensek kiirtása, husziták szétszórása, Szent Bertalan éj Párisban, inquisitio Spanyolországban, ugyanennek világhatalomból eloldusodása; delegatum iudicium, gályarabság, eperjesi vértörvényszék, protestánsná lett Magyarországnak rekatholizálása, minden kigondolható erővel: ígéretekkel, nyomással, tüzzel, vérrel, jogfosztással... mind, mind azt bizonyítják, hogy a római egyházból az isteni erők végkép kivesztek, azokat földi hatalommal kell helyettesítenie.

A miért tehát a római egyház harcol ma is, az ma sem a vallásnak egyetlen megengedett célja: Isten országa, legalább nem az — éppen a beavatottak, a harcolók tudatában, hanem a hatalom kérdése, az uralomvágy, emberi önzés; nem Isten dicsőségéért harcolnak bizonynyal, hanem saját hatalmukért. A harcban mindenesetre

Felolvasásom elején azt mondtam, hogy szólan fogok majd valamit az iparos élet hátrányairól is. Én theologiai tanár, tehát egyháznak felavatott lelkésze vagyok: elmondhatom tehát mindenekelőtt azt, hogy az emberi szellem általam említett magas uralma sokszor azzal a kísértéssel jár egyes iparosokra, hogy többre nézik az emberi szellemet, mint Istent, s róla, a természeti erők Uráról megfélekedve, lehetőleg mindent az emberi szellem javára akarnak írni, vagyis sokan közülök meglehetősen vallástalanok. Pedig ne feledkezzenek el arról a mai iparosok, hogy a korábbi korszakok ama nagy szellemei, kik a természet nagy törvényeit felfedezték, egy Kopernikus, egy Keppler, egy Newton mindig megadták Istennek a köteles tiszteletet, s őt keresvén, föl is találták őt mindig az ő munkáiban. Ha hát ők, a mesterek, a természeti törvények fölfedezői istenfelő emberek voltak, el kellene-e vajjon Istentől fordulniok azoknak, a kik ama nagy szellemek lábnyomain járnak, de csak úgy, hogy ők már pusztán felhasználják a nagy elődök által feltalált erőket.

Hátránya az iparnak az, hogy a vidéki lakosságot a városokba terelvé, megélhetését az illető iparág sorsához köti s ennél fogva sokszor válságoknak teszi ki.

Hátránya az iparnak, hogy az egyoldalú, zárt, egészségtelen helyeken folytatott ipari munka mellett a lakosság könnyen elcsenevész, és míg a földmives Isten szabad ege alatt szántogatván földjét, gyönyörködhetik a szellő sugdosásában, a patak csevegésében,

az erdők fáinak zengésében s a pacsirták csattogó dalában; míg az ő tekintete felhatolhat a magas ég kiterített sátorának legfelső csúcsáig, avagy elláthat a szélrózsa minden irányában, el odáig, hol az égnek peremei összeölekeznek a földdel, míg tehát a földmivelőnek életében változatosság és sok költőiség van: addig az iparos lelkét lenyűgözi munkájának egyoldalúsága, hiszen a nagy gyárakban hány olyan munkást találunk, ki egész életén át nem foglalkozik mással, mint szegek gyártásával, srófok készítésével, vagy más ilyen, mindig ezt folytatva, bizony lélekölő dologgal. Legyenek azonban nyugodtak önök debreceni iparosok, ez csak a nagy gyárakban van így; az önök munkája mindig nyújt elég változatosságot.

Hátránya még az iparnak az is, hogy a sűrű iparos népesség nyugtalan természetű, helyzetével könnyen elégedetlenné válik, és a társadalmi forrongások kiszámíthatatlan erejű anyagát képezi. Erről azonban, a szocialisztikus jellegű nagy ipar-mozgalmakról én nem akarok beszélni. Tudomásom van róla, hiszen magam is hallottam már egynehányszor, hogy az önök nagyérdemű titkára, dr. Körössy Kálmán úr, minden lehető alkalmat megragad arra nézve, hogy önöket óvja és védje a szocializmus veszedelmes betegségétől. Minek rontanám én a hatást, a melyet az én költői lelkű, eszmékben mindig gazdag s szónoki szárnyalással beszélő jó barátom e téren elért Önök között?!

Tárgyamnál maradok tehát, s azt mondom még

jó fegyver, nagy erősség a vallásra hivatkozás, az elvakított roppant tömegeknek itt mély, de öntudatlan hite, ott éppen fanatizmusa. Kísértse csak meg e föld népe kivenni a római egyház kezéből mindazt, a mi őt e földhöz köti, a mit neki mint világi előnyöket féltennie kell: gazdagságot, előjogokat, kiváltságokat, világi méltóságot; tegye minden papját, magát a Krisztus helytartóját, olyan szegénynyé, a milyen volt a Mester, és meg fogjuk látni, hogy a vallási harc, a gyűlölködés meg fog szünni. És ha az államok nem engednek többé soha egyházakat állami javakhoz jutni, ha nem adnak többé kiváltságokat egyik egyház papjainak a másik felett: a felekezeti villongások elnémúlnak. Maga a római egyház a szegénységgel vissza fog adadni eredeti hivatásának. Istenországa terjesztésének, a béke, szeretet, szent élet ápolásának. Mert akkor nincs többé földi ok, a miért harcoljon, a mit másoktól féltsen. De míg földi javai, érdekei vannak, ezeknek bírásáért harcolni soha meg nem szűnik. Nemcsak, de azokat erősíteni, terjeszteni, nevelni mind e föld kerekességén; gyarapodni a numerusban a protestáns egyházak rovására és esetleg tisztességtelen módon szerzett hívekkel (chinai tudósítások!) ma a római egyház e munkára — mint látjuk! — nagy erővel rá vetette magát. Olyanformát sejtene, hogy ing a föld lábaik alatt. Tehát a pápai és papi hatalomért foly az élet-halál harc. És e

küzdelemhez ma is abban bírnak nagy erőt, a mi eleitől fogva biztosítéka volt, nem erkölcsi alapon nyugvó helyzetüknek, t. i. roppant földi javaikban. Ezzel adnak súlyt a papi állásnak azok előtt, a kik csak a külső erő előtt tudnak meghajolni; ezt használják fel e nyomorúlt társadalomnak kenyérért vívott vérfagyasztó harcában; ezzel, illetőleg az ezek által véghez vitt jótékonyági tényekkel képesek a vallásos külszint is megadni törekvéseiknek; az inséges emberiség hálával fogadja, és szinte istentisztelettel adózik érte a római papságnak, a könyöradományokért, keresi az egyház jótékonyági intézményeit; nem kutatva, hogy csak morzsalék az, mit a dúskálódó papság neki a gazdagon terített asztalról oda szór; még kevésbé azt, hogy e morzsalékok sem jézusi szeretetből adatnak; mindannyian a kiválasztott rend állásának, földi hatalmának erősítésére fognak szolgálni.

Mióta megszületett a protestántizmus, mindig botránykő a római klérus földi törekvéseiben. Reá, ellene éppen ezért ugyanazzal a halálos dühvel tör az, mint a római pogányság a keresztényiség ellen. Indító oka is ugyanaz. Lételet, fennmaradását félti tőle. A mint a keresztény vallás fenséges lelki hatalma előtt összeomlottak a pogány fényes templomok, a protestántizmus lelki hatalma is úgy ingatta meg és fenyegeti a földi hatalomra támaszkodó római egyházat, mely különben is hitében és szertartásában egy-

el, hogy épen az iparosság értékének szempontjából, hogy óvja és védi az ifjú iparosokat külföldön az egyháznak és a tár adalomnak jótékonyági, emberbaráti szelleme.

Az iparos ifjak sokszor városról-városra vándorolnak, s mert nincsen meg többé a régi céhrendszer, mert nem tagjai ők többé annak a családnak, a melynél kenyéroket keresik, ma már régóta vége van a mesterház nevelői hatásának s igen sok esetben a tanulók is, a segédek pedig csaknem mindannyian nélkülözni kénytelenek a családi othonnak melegét, ápoló és erősítő hatását. Ha az iparos tanuló felszabadul, neki indul a nagy világnak, hogy lásson és tapasztaljon abból minél többet. Ott lebegnek ifjai képzelete előtt lelkének tervei és az ezek keretében alkotott szép légvárak, s ezek mellett az anyának könnyei s az atyának jó tanácsai kísérik a szeretett fiut a messze idegenbe; olykor-olykor elhossa a levélhordó ma is a szüléknek a szeretett fiu várva várt első levelét, és a fiunak is megérkezik a távol idegenbe a szülői reszkető kezek által írott első felelet. A jó atyának sokszor egy egész napi munkájába kerül, míg levelét fiához megszerkeszti, s ott ül mellette jó tanácsaival az öreg anyóka, hogy semmi ki ne maradjon a levélből, a mi a család szeretett édes fiát az otthonból érdekelhetné. És ma is, mint akár száz esztendővel azelőtt, Istennek angyalai viszik föl sok anyának, távolban lévő édes fiáért való imádságait Isten trónja elé.

És hogy mennek a fiunak dolgai odakünn az ide-

genben? Sok jó és sok rossz pajtással találkozik, s bizonyos dolog, hogy ezek az utóbbiak meg akarják őt fosztani otthon kapott filléreitől és jó lelkiösmeretétől. De ott lebegnek fölötté egy ideig anyjának imádságai s védő angyala ott szárnyal fölötté, ámde rosszak az idők, a jó fiu nem jut munkához; hosszabb ideig kénytelen vándorolni, mint a hogyan azt előre hitte; készpénze fogyófélben van, ruházata szakadozni kezd, s szívét aggodalom szállja meg. Estve fáradt lábaival eltántorog szállójába, izzadtan a nyár melegében, vagy átfagyv a a tél hidegétől. Melegedni akar, erőt akar nyerni, s egy pohár pálinkát kér magának. Bejönnek aztán más, nála idősebb segédek is, s a szálló szűk szobájában felhangzik az istenkáromló kurjongatás s a mosdatlan szájakból rút, lélekölő beszédek röpködnek a szoba levegőjében. Egyik démon a másik után lopózik be az ifju szívébe, kik elhessegetik az anya imádságának áldó lehelletét s messze elűzik a védő angyalt onnan. És a szegény fiu rohan a bukás felé, megtörik szíve és lelke, és igen sok esetben a távolban lakó szülék gyötrő fájdalomban értesülnek szeretett fiuknak kora bukásáról, kora haláláról. Nem képzelet ez, uraim, hanem szomorú valóság, s gyöngén rajzolt képe annak, a mi ezen a téren napról-napra mindújra előjő.

Igenis, úgy a külföldön, mint hazánkban ilyenek voltak a régi mesterlegény-beszállók, hol az ifju lelkek mindennemű gyalázatos bűnök áldozataivá lettek. A vallástalanságot és a politikai társadalmi szocialismust első sorban az ilyen beszállók terjesztették el,

aránt, közelebb áll a pogánysághoz, mint a jézusi keresztyénséghez. Ezért a romanizmus és protestántizmus között a közeledés, engesztelődés ki van zárva; hiszen az alapok melyen állanak a két éles ellentét. A protestántizmus az evangéliom alapján ugyanaz *kell* hogy legyen a romanizmussal szemben, a mi volt az első tiszta keresztyénség a pogánysággal szemben: isteni erő a földi hatalom felett. A fegyvereknek is, mikkel harcol, ugyanazoknak *kell* lenni, a melyekkel a jézusi keresztyénség diadalt vett a hatalmas pogányságon. Mert a romanizmus fegyverei, a korszellem által ma már nem türt gyilkolásokat leszámítva, ugyanazok a protestántizmus ellen, a miket a pogányság használt az első keresztyénség ellen. Erőszakoskodás, több kevesebb — a katholikusság létszámához képest; hazudozás, történelmi tények letagadása, rágalmozás, a protestáns jeleseknek lejáratása, lehetetlenné tévése, befolyásos állásokból kiszorítása stb. A mint p. o. a pogányok mindenféle képtelen borzalmas híreket költöttek, terjesztettek az első keresztyének titkos istentiszteleteiről; csapásokat, inséget, dögvészt azoknak tulajdonítottak, mert az ő isteneik a keresztyének bűneiért bocsátják azokat a földre: a képpen a dühöngő római papság és az annak szolgálatában álló bérencek a protestántizmus diszkreditálására nem átalják azt ma is mint pestist lehellő eretnekséget tüntetni fel, annak tulajdonítva az ő saját bűnét,

a világra erőszakolt lelki sötétség; a roppant tömegék inségbe taszításából támadt ellenhatás (reactio) gyümölcsseit: a rendbontó irányzatokat, anarchiát, nihilizmust, meg az istentagadást (atheizmus) Pedig hiszen történelmi tény, szemmel látható dolog: hol dühöng az anarchia, honnan kerülnek gyilkosok! Az anarchistákat a pápa országa szállítja, az atheizmus a katolikus Franciaország hitvallása. Ellenben a protestáns Német, Angolország, Hollandia népe nem lázong, mert nincs miért. A szabadságban nyugalom, rend, béke lakozik; a protestántizmus pedig szüli a szabadságot. A tények szemünk előtt vannak. Mégis a római papság és tábora, az ultramontánizmus, mintha meg volnának győződve, olyan határozottan hirdetnek ellenkezőt.

Nagy István.

A városi nagy egyházak sorsa.

V.

A nagy fénynek nagy az árnyéka. És ez a nagy árnyék a városi egyházak életére, főleg azon körülmény miatt vetődik, mert a lelkészek működési köre nincs szorosan kijelölve és elhatárolva s mert a nagy városi egyházak ma sínesenek a Szeremleci által követelt külön gyülekezetekre felosztva.

Ez az oka, hogy a városi lelkész nem ismeri személyesen a maga híveit; ezért nem tudnak sem szószékben, sem másutt kellő sikert és eredményt felmutatni; e miatt nem képesek a cura pastoralis és a belmissio nagy munkáját kezdeményezni és végezni; erre

Ezek ellen állította már föl Németországon a társadalommal szövetkezett egyház az úgynevezett „Herberge zur Heimat“-okat, az otthonhoz, az édes családi otthonhoz címzett mesterlegény-beszállókat, a melyeknek az a céljuk, hogy az idegeneknek és vándorlóknak a családi otthonon, a hazai földön kívül is édes és nyugtató otthont nyújtsanak. E szállók berendezésénél eleitől fogva az a szabályozó elv, hogy 1. jó vendéglőt foglaljanak azok magokban az utazók számára, mert ha e kellék nincs meg, a keresztyén jelleg magában keveset, sőt semmit se használ; 2. hogy a helyben dolgozók számára is jó kosztot és lakást nyújtsanak azok; 3. hogy úgy az utazók, mint a helyben munkálkodó ifju iparosok számára olyan helyek legyenek azok, hol talán régi idő óta újra tisztas házi életre, a boldog családi otthonra emlékeztető viszonyokra találjanak az ifju iparosok. Nem akarnak e szállók sem jótékonyági, sem tanító vagy nevelő, sem térítő házak lenni, hanem csak igazi vendéglők és igazi keresztyén szellemű otthonok. Barátságos vendég-, vagy lakó szoba fogadja az ifju vándort, s tiszta fekhely, jó tápláló, olcsó koszt várakozik reá, de egyszersmind a minden szobában kifüggesztett házirend azt is megköveteli minden vendégtől, hogy ottléte alatt kerüljön minden illetlenséget és durvaságot; ocsmány dal vagy trágár beszéd ne hangozzék el ajkairól s a hazard játékok és a pálinkaivás száműzve vannak ezen szállókból. A házi atya, egy missionárius, minden reggel és estve házi istentiszteletet tart ezekben a szállókban, a melyre minden ven-

déget barátságosan meghívnak, de senkit nem kényszerítenek, hogy azon részt vegyen. És ezekben a szállókban lehető olcsón adják úgy a szállást, mint a kosztot is, s mindenki előtt nyitva áll a beszálló könyvtára, melyben a vendégek számára nemcsak vallásos, építő, de minden irányu tanító, oktató irodalmi művek állnak szabad rendelkezésre. Mikor én, fájdalom, már régen, a szabad Svájc egyik nagynevű városában, Baselben voltam egyetemi tanuló, egy egész napot töltöttem el az ottani ilyen beszálló tanulmányozásában, s mondhatom, véghetetlenül kellemesen lepett meg engemet az ottani szép rend, kifogástalan tisztaság s a nemes, mindenkit átható illedelmes hang. Azon a napon pedig, a mikor ezeket a sorokat írtam, voltam itt Debrecenben a vándor ifju iparosoknak Vár-utcai egyleti szállójában. Nem akarok én erről semmit sem mondani, csak arra kérem a mi önálló iparosainkat, hogy a mennyiben meghalották tölem, mit tesz a mentő szeretet odakinn a messze külföldön a jövő iparos generáció erkölcsi értékének, emberi tudatának emelésére, menjenek el ők is ebbe az iparos ifjak Vár-utcai szállójába s azután fogjanak össze, és saját érdekekben, a drága jövőért, tegyenek, oh tegyenek valamit az ottani testi és lelki nyomorúság megszüntetésére. Pedig sietek kimondani, hogy ez az általam említett szálló erkölcsi, és fizikai szempontokból véghetetlen magasan fölötte áll minden, városunkban eddig létezett ilyenemű iparos-szállóknak. De, Istenem! hol áll ez a mögött a sok száz „Herberge zur Heimat“ mögött, a melyek oly áldásos hatással

vezethető vissza, ha az egyház által itt-ott munkába vett arvagondozás és szegényügy ellátása körül sem mutathatják fel a kívánatos sikert és nem tudnak a bürokratizmus nyúgéből kibontakozni.

Az osztatlan munkakör és a külön gyülekezet hiánya magyarázhatja meg és teszi érthetővé egyedül azokat a többi fogyatkozásokat és visszaéléseket is, melyek a nagy egyházakat főleg azért sújtják, mert a belhivatalnokok száma nem felel meg a hívek nagy számának s még inkább azért, mert a még meglevő kevés belhivatalnok munkaereje sem áll rendszeresen a gyülekezet szolgálatára.

Igy van ez a nagy városi egyházakkal, és így van ez Debrecennel is, melynek lelkészei hova tovább mindkevésbé képesek kielégíteni a szolgálatokhoz fűződő igényeket és napról-napra némán kénytelenek tűrni a folyton erősödő panaszt és az e téren felhangzó súlyos vádakat.

Ők a rendszer, a nagy városi egyházi rendszer aldozatai, melyek nyúge alól nem tudják magukat lüggetleníteni. A hibáért sem személyesen felelősök, de ez a körülmény mit sem változtat a helyzeten és a valóságban. És az a valóság az, hogy noha a jó pásztor ismerni tartoznék a maga juhait: ők nem ismerik híveiket s ninesenek azokkal élő összeköttetésben s ennek következtében prédikálásuk levegőben járó, egyéb szolgálatuk is a sikert nélkülöző s minden eljárásuk merő elméleti és hivatalnokszerű. Talán még helyrehozhatnák ezt a hibát, ha volna megfelelő s használható családkönyvük. De ninesen, és nem is járnak benne, hogy jövőre legyen. Ezren és ezren élnek így a városokban ref. vallású lakosok, a kiknek neve, száma és létezése teljesen ismeretlen a lelkészek előtt. Nem is lehet máskép. Az egyház népességét régi összeírás és az anyakönyvek alapján tartják nyilván. Azokról, a kik a városról elköltöztek, azokról

a kik oda betelepültek, nem tud senki semmit. Mégis talán az egyházi adót kivetők, a kik a városi adóösszeírás felhasználásával az állami adót fizető ref. vallású híveket legalább a közteherviselők közzé mégis bevonják. A szegénység azonban még ez egyetlen számbavételt is kikerüli.

A városok népessége pedig, főleg a beköltözések folytán gyarapodik. Világos példa erre maga Debrecen, melynek lakossága tíz év alatt 56,000-ról 76,000 főre emelkedett, s egész 31%-kal nőtt, noha a természetes szaporodási arány száma alig haladta meg a 9%-ot. A 20 ezer új lakos közül 15,000-nél valamivel több tehát a beköltöző s miután ezek főleg a vidékről jöttek be Debrecenbe, a vidék pedig jobbra református: világos dolog, hogy nem 45 224 itt a reformátusok száma, a mint pedig azt most az egyház tudja, hanem ennél sokkal több.

Akárhogy van is a dolog, a valóság az, hogy a nagy városi egyházak nem tudják a felekezetekhez tartozóknak a számát, a városi lelkész pedig nem ismeri a maga híveit. Még ha szinte ismerte volna is azokat egy időpontban, ha ismételt számba nem vette őket, lassankint megint idegenekké váltak azok reá nézve.

Ez pedig nagy baj, nagyobb mint az első pillanatra gondolnók, mert ezek a minden lelkészi és egyházi gondozást nélkülöző szegény reformátusok a városokban lassanként elzülkenek és az élelmes róm. kath. plébánusok hálójába kerülnek.

Még nagyobb baj az, hogy a t nyleges viszonyok, a hívek állapotának, gondolkozás módjának ismerete nélkül a lelkész többi munkája, prédikálása is sikertelenné válik. Szájában a legszebben kidolgozott beszéd is csak pusztá szó lesz, zengő ére és pengő cimbalom; szépen ki cirkalmazott előadása csak fenyves felleg, a melyből dörög; villámlik, le is csap; de a mely áldás nélkül vonul el a szomszár föld felett.

működnek a művelt külföldön, a melyek közül én csak egyet láttam, de igen nagyon soknak létezéséről, berendezéséről és hatásáról van csaknem teljesen kimerítő tudomásom.

Uraim, iparos urak, ti önálló férfiak, kik városunknak erejében és díszében jó neveitekkel, becsületes iparmunkások árán szerzett vagyontokkal oly méltán osztottok: álljatok össze mentő, óvó, a jövőnek dolgozó missziói munkára e téren, s higyjétek meg, hogy mi, a kik más tereken iparkodván, pl. a tudományos pályáknak vagyunk iparosai, örömmel fogunk felétek kezet nyújtani, nemzeti erőnköt védő nagy munkásokban. Az én erőm, az én szerény tehetségem, tollam és szavam, szívem és lelkem, minden jó érzésem s tiszta gondolatom szolgálatotokra áll. Ne vessétek meg azokat, hiszen egy vesszöt könnyű eltörni, de ha több vesszöt állítunk egymás mellé, nines emberi erő, a mely azokat el tudja törni. Szövetkezzetek, szövetkezzünk az iparosok jövő nemzedékének szellemi, erkölcsi és testi fejlesztésére. Ez legyen a mi programunk a jövő iparosság erkölcsi méltatásának nagy munkájában.

* * *

De félek, hogy nagyon is hosszú időre igénybe vettem az én tisztelt hallgatóságom becses figyelmét és szíves türelmét. Bezárom tehát felolvasásomat, úgy azonban, hogy van még néhány szavam az itten egybegyülekezett iparos ifjakhoz, a debreceni iparos ifjuság önképző társulatának tagjaihoz.

Egy ókori bölcsészttől maradt le hozzánk ez a szép mondás: „Az emberi életnek ebben a nagy színházban egyedül csak Isten és az angyalok lehetnek a nézők“, mi többiek mindannyian munkára hivatott szereplők vagyunk ennek a nagy épületnek színpadán. Minél inkább előrehalad a világ, annál több a mi munkánk, s annyival nagyobb erővel kell forgatnunk a világ műhelyének óriási gépezetében azt a kereket, a melynek forgatására mi hívtunk el. Mindenkinek van ma már dolga, hiszen annak a csodálatosan szerkesztett nagy gépnek kerekai bámulatos nagy renddel forognak be egymásnak a területére. Szükség van mindenkinek a munkájára: a tiedre és a tietekre, épen úgy, mint az enyémre. Manapság már nem csak a születés, de a munka, a becsületes munka is nemesi rangot ad nekünk. Különösen ti értsétek meg ezt, ifju barátaim! Kezet a porölyre, kezet a türe, kezet a gyalura, kezet a gépek kerekéire, mert mások is kezet tesznek a kapára, a kaszára, az ekeszarvára, a festő-ecsetre, a szobrász-vésőre, s fejtöredelmet a tudományokra. Kezet a kézbe s csak előre nagy diadalommal, hogy haladjon a haza, hogy emelkedjék a nemzet, hogy éljen és álljon a magyar!

Csiky Lajos.

Ilyen pedig a nagy városi lelkész prédikációja. Ő is magvető, még pedig a képzetesebb és tudósabb fajtából; de nem ismeri sem a földet, a melybe a magot hinti, sem azzal nem gondolhat, hogy a vetéssel mi lesz? Ő vet, mert ez hivatása. De vet, mint a vető gép vakon.

Az ő minden gondja egy jól elkészített beszéd elkészítésében és annak hatásos elmondásában határozódik. Abba beleteszi minden tudományát, ekszegetál, dogmatizál, moralizál, költői szóképeket és fordulatokat keres, néha a divatos eszméáramlatokra, a kort mozgató eszmékre és jelenségekre is kitér, s teszi mindezt a szentírás alapján, mely neki, hol csak pusztán mottó, hol egyenesen tudós fejtegetés tárgya; de teszi hűvének, hallgatóinak minden ismerete, a tényleges viszonyoknak minden számbavétele és a hathatós eredményt biztosító minden közvetlenség nélkül. Jól ismeri hát ő is az Atya akaratát, előtte legalább a szentírás; de nem ismeri és nem tudja mi gátolja hűvéit a mennyei akarat betöltésében, az írás parancsainak a követésében. Elmélette, szónoklatta pusztán szolgálattá teszi azt, a mi élet, igazság és üdvösség. Előtte minden csak az általánosság ködében úszik; elvész és figyelmen kívül marad az egyén, a valóság, melyet csak a hűvéivel való személyes érintkezésből ismerhetne meg. Nem tanul sem az Idvezítőtől, sem ellenfeleitől, a kath. egyház papjaitól, a kik rózsafüzér ájtatosságokat rendezve, szent Vince s Antal egyleteket alkotva, legény-egyletek kath. kaszinók élén, asztaltársaságokban, sajtóban, összejöveteleken mindenütt jelen vannak, mindenkivel szívesen érintkeznek s a társadalom és egyesek nézetét, általános áramlatát, divatos eszméit, szükségait, érényeit, bűneit közvetlen tapasztalatokból ismerik, és a maguk céljaira egyenesen fel is használják.

Ennek a személyes érintkezésnek a hiánya pedig, nem csak a prédikáció építő hatására hat vissza, hanem általában a lelkész hivatásának sikertelenségére, a vallás és egyházi öntudat hanyatlására, és az egyház által elérni szándékozott cél meghiusítására is.

Az egyháznak feladatát ugyanis nem meríti ki az egyoldalú igehirdetés, nem elég annak elérésére a keresztyén vallás erkölcsi élet magas eszményének elméleti felmutatása, az egyház hűvéinek pusztán magyarázása. Az egyháznak az evangéliomot az életbe is át kell vinni, azt a magas eszményt lehetőleg meg is kell valósítani. A lelkészre azért a kátrán kívül is sok tenni való vár. Faluntörödni kell hűvéinek ügyes-bajos dolgaival, egyházának, községének, hazájának és fajanak anyagi és szellemi ügyeivel. Városon élére kell állania a különböző jótékony egyleteknek, melyek célja a nyomor, szenvedés, tudatlanság enyhítése, a felebaráti szeretet, nagy munkáinak elvégzése s mindezekben az egyház céljainak előbbre vitele, vagy biztosítása. Szegények mindig lesznek velünk s a szociális nyomor ma valóban nagy mérveket öltött. De nagy a lelki szegénység, a tudatlanság és az erkölcstelenség is. A társadalom e vérező sebeire nem elég rámutatni, hanem gyógyítani is kell azokat. Elsőben megismerni teljes valójukban, azután küzdeni ellenük a munkás keresztyén élet, egyszerűség s emberszeretet elvének hirdetésével és végre tényleges segélyadással. Ez lenne az oly sokat emlegetett cura pastoralis, belmissio, evangelizáció nagy munkája, a melynek mindaddig csak a pusztán címénél tartunk, s melyekkel ma a nagyvárosi egyházakban többnyire adósok is vagyunk.

Ma e téren csak hatóság, a társadalmi egyletek, a szabadkőművesek, izraeliták és a katolikusok

járnak elől még Debrecenben is; népkonyhákat, kenyérszétosztásokat, melegedő-szobákat, szegények istápolását azok tették feladatukká; az egyház pedig megelégszik a hivatalosan megállapított isteniszteleti órák gépies lemorzsolásával, és hagyja hogy minden téren túl szárnyalják és engedjék, hogy hűvéit a különbözőféle ellentétes áramlatok elsodorják.

Inkább örökségszerűleg mint új vállalkozás folytán az igehirdetés és a sákramentumok szolgáltatása mellett legalább még itt Debrecenben két fontos munka tér maradt egyházunk birtokában. Az egyik az árvák gondozása, a másik a szegények istápolása. Hatalmas nagy alapítványok állanak itt rendelkezésünkre, töké értékben számítva a két célra több mint egy millió korona. Az egész várost meg lehetne mozgatni és az egész társadalmat a részünkre lehetne vonni e két nagy cél sikeres szolgálataival. S mivel zsugorodik a valóságban ez a hatalmas szellemi emeltyű. Az árvák gondozása takarékpénztárrá, mely nem annyira árvákat segél, mint inkább tőkét gyűjt és egy palotára rakja össze a most gondjai alatt lévő gyermekeken megtakarított sok ezreit; a szegények istápolása meg egy kényszer dologházzá, mely nem annyira elesetteket ápol, mint azok munkáját hasznosítja.

Árváink igazán árvák, a kiket a lelkész, a ki ez ügyet különben pedans rendtartással s kifogástalan számadások mellett vezeti, meg sem látogat és a szülei gondot, melyet az egyház magára vállalt csak a gondnok után gyakoroltatja. Ez a gondnok pedig még egy ingyen fizetett bizottsági jegyzőnek a munkáját is végzi.

Egy hivatalos intézmény ez az egész, minden lélek s minden nagyobb jelentőség nélkül, a hirhedt angyalcsinálási módszernek merő folytatása, mely a szent könyv igéreteit és biztosításait, a szeretet felseréges parancsát üres szóvá, merev bürokratizmusá, hivatalos kezeléssé teszi s mindezt amiatt, mert az árvák lelkésze egyszersmind az egész nagy Debreczen papja is, ki egymagában minden segítség nélkül szolgál, a ki nem annyira benső hajlam és hivatás, mint hivatalból foglalkozik ez ügygel, mely mind idejét, mind erejét felülhaladja és a mely egy külön árva lelkészi állomás felállítását követelné. Ennek költsége kevés igazítással ki is telnék a mostani 400 frtnyi lelkészi tiszteletdíjából s a bizottsági jegyző 600 frtos fizetéséből. És ha még nem telnék is ki, meg bírná a 668,000 koronás árvatartó alap.

Épen így vagyunk a szegények ügyeivel. Ide is egész ember kellene s nem egyszersmind egy gyülekezeti lelkész, a kinek az igehirdetésre esik tulajdonképeni hivatása s a kit midőn e tárgyat szóba hozom nem kívánok sem megbántani sem személyesen felelőssé tenni. Számadása jó és mi főleg ezt követeljük meg tőle, hogy az eredmény mégsem jó, annak a nagyvárosi egyházak merev rendszere s mi vagyunk az okai, a kik szegényeinket inkább kénytelenségéből tartjuk és azoknak inkább csak pusztán testi szükségével törődünk, lelkökkel pedig alig gondolunk, a kik ez evangéliumi intézmény élővé tételére, helyes kezelésére a minden szépért és jóért lelkesülő könyörületes női szíveket ide nem vonjuk és őket a szegények és árvák ügyének gondozására alkalmas munkatársakul meg nem nyerjük és be nem állítjuk.

Ma egy elhagyott és sivár mező ez, mely sem a szegényeknek szeretetteljes ápolást nem ad, sem egyházunknak megfelelő gyümölcsöt nem terem. S mily áldásossá s mily gyümölcsözővé lehetne tenni mind a két részre nézve.

Árváink, szegényeink atyai gondozásával egyházunk isteni hivatását bizonyíthatná, hibeinek élő hitéről tehetne tanúságot és a társadalomnak magának is hasznára lehetne. Mi még azt a hasznot sem látjuk belőle, a mi az elszegényedés okainak kifürkészésében és az ellen való védekezés módjának kitanulásában állana; arra pedig, hogy az árva és szegény ellátással kapcsolatban diakonusokat és diakonissákat is lehetne nevelni gyülekezeteink számára, még nem is gondolunk.

A cura pastoralisnak és be'missionnak egy lelkes és buzgó szószóló, a *Garzó Gyula*, a debreceni egyház szegény ápolóját nézte ki arra a végre, hogy azzal ilyen célú intézetet összekössünk. Valóban lehetett volna is tenni tenni ez irányban valamit. De lelkes felhívása siket fülekre talált. Arra talál a nagy egyházakban nemcsak a hivatalos szegények ügye, de még inkább azoknak a szegény családoknak a gyámolítása is, a kik családjuk miatt is nem vehetik igénybe a szegényházak oltalmát, a kiket még reményük és bizodalomuk a létérti küzdelemben nem hagyott el teljesen; a kik sokat dolgoznak, de még többet éheznek és szenvednek, s a kik a vigasztalásra, segedelemre még sokkalta jobban rászorulnak, mint elesett testvéreik. Ezeket hadd segítse, ha ugyan segíti a Sz. Vincze egyesület, a zsidók, a szabadkőművesek, a különböző asztaltársaságok, a társadalom.

De mit folytatni ezeket a hiányokat. Nem lenne vége hossza. Mit mutatni rá olyan feladatokra, melyek munkálásával az egyház tényleges hasznot tehetne hibeinek, a társadalomnak is. A milyen lehetne pedig az olyan fontos eseléd ügy is, mely a mostani állapotban valóságos országos csapás és igazi nemzeti veszedelem. Nem volna ugy is senki, a ki a munkát magára vállalja.

A nagyvárosi lelkész épen nem. Ő még a konfirmációra való előkészítés munkáját se végzi. Azt is elnézi, hogy a hívek maholnap már énekelni se tudnak, hogy nincsenek egyházi énekkarok s a felnőtteket sem oktatja senki és vasárnapi esték, vallásos összejövetelek ismeretlenek; hogy a szüléktől nem kérdi meg az egyház szolgálja, hogyan imádkoztatják gyermekeiket, sem a gyermekektől, hogyan engedelmeskednek szüleiknek s hogyan ápolják azokat? Jótékony, önképző egyietek, ifjusági körök mind a mi közreműködésünk és vezetésünk nélkül alakulnak, működnek. Legalább itt nálunk Debrecenben, a hol egyházunk nagy multja, nagy vagyona, hibeinek nagy száma dacára nem tud a város társadalmára akkora befolyást gyakorolni, mint a hat-szorta kisebb katholicizmus és a hol nem bír hibeire olyan hatással lenni, hogy azok egyházunkhoz híven mondjanak. Tavaly 9-et azelőtt 30-at vesztettünk el közülök a róm. katholicizmus javára. Anyagi mérlegünk rossz, a szellemi napról-napra romlik.

De nem suda ez ha meggondoljuk, hogy mind e feladatok elvégzése csak szorosán elhatárolt munkakörben s csak kisebb gyülekezetekben lehetséges. A nagy városi lelkészek nemcsak a cura pastorális és a be'missió kívánalmaival állanak tehetetlenül szemben, ők még a törvény követelte lelkészi teendőket sem végezhetik, sem a confirmációt, sem az anyakönyvvezetést, sem magát a tulajdonképeni lelkészi szolgálatot az íghirdetést. És e hiányokért mégsem nem tehetjük felelőssé egyedül a városi papot. Számuk a felsorolt teendők elvégzésére rendszerint kevés. Debrecenben 8.000 lélek esik egyikőjükre elméletileg. A gyakorlatban miután mindegyikőjük az egész debreceni nagy egyház papja, az összes gyülekezet. Ilyen nagy mezőt megmunkálni, ilyen

nagy terhet elhordozni, ilyen felelősséget elviselni sem egy embernek, sem egy 6 tagból álló testületnek nem lehet.

S ha még e szám is teljes volna, de nem az. A püspököt az egyház kerület teendői és magas hivatala foglalják el. Ha még szolgálatképes volna is, nem szolgálhat. Debrecenben ő a presbiterium elnöke és ebből kifolyólag is nagy terheket visel. Buzgóságát mutatja azon körülmény is, hogy a városi szegényház lelkészi hivatalát is az ő segédei látják el. Semmi erkölcsi hátrány nem érheti, de az igazság mégis csak az, hogy e helyen segéd lelkész szolgál és a debreceni egyház inkább az egyház kerület érdekében, mint saját szolgálatára tartja fenn e lelkészi állomást. Ha pedig ez így van, illő hogy a püspök lelkész fizetését is az egyházkerület adja s nem pusztán az egyház. Reméljük hogy így is lesz ez a jövőben.

A második állomást egy érdemekben megöszült lelkész foglalja el. Évekkel ezelőtt hatalmas szavu szeretett szónok, kedvelt pap s az iskolaszék nagy érdemű fáradhatatlan elnöke. Ma már nem szolgál, csak segédet tart. Munkaképes korának hű szolgálata miatt e helyettesítésért senki szót sem tesz. Ha ifjuságát nekünk aldozta, töltse aggkorát panasztalan hibeik között, a kik mindnyájan hosszú boldog életet kívánunk neki, de ez a körülmény a valóságon mit sem változtat s a valóság itt is csak az, hogy a második lelkészi állomás teendőit is segédlelkész végzi.

A harmadik lelkész eleitől kezdve országgyűlési képviselő volt. Mint ilyen jóformán csak a sátoros ünnepek alatt szolgál, munka körét neki is káplán látja el. Kormányzati és bizottsági ügyekben anyagi kérdésekben azonban személyesen is részt veszen és a lelkészi fizetések felemelése, a felsőbb leányiskola körül nagy érdemei vannak. Tényleg azonban inkább képviselő, mint pap és inkább a vagyoni ügyek és kormányzat intézője, mint tulajdonképeni lelképásztor. E pontnál ezért meg kell állanunk és fel kell vetnünk a kérdést helyese hogy lelkészeink országgyűlési képviselőseget vállaljanak? Szerintem nem helyes. Ki ki azon a téren tegyen szolgálatot egyházának és hazájának, a mely tulajdonképeni hivatása. S ha szinte még az egész egyetemes egyház érdekében is volna, hogy lelkészeink közül némelyek országos képviselők legyenek: illő, hogy az egyes egyházaknál elmaradt szolgálatuk betöltéséről az egész egyetemes ref. egyház gondoskodjék s a helyettesítés költségeit is az viselje.

A másik három lelkész személyesen szolgál. Kifülnő szónokok, jeles munkaerők; de az egyházi felsőbbhatósági és képviselői megbízatás és az aggság által a lelkészi szolgálatoktól elvont tehetségek feladatát nem pótolhatják és különben is, mint árva és szegényügyi bizottsági, mint iskolaszéki elnökök vannak elfoglalva. S hogy még annyit se végezhesse, a mennyit talán végezhetnének, arról is gondoskodik az osztatlan munkakör s az a mozdulatlan rendszer, melyben a városi lelkészek feladata mozog s a mely míg az egyén teljes érvényesülését is lehetlenné teszi addig a híveket is a templom elhanyagolására szoktatja s a mely minden szabadabb kezdeményezést, egyes lelkészek a szokott hivatalos sablontól eltérő munkálkodását a testület érdekeivel állít szembe és mindaddig lehetlenné is teszen, míg a városi egyházak külön parókiákra nem oszlanak, a míg mindenik lelkésznek külön presbiteriuma szorosán elhatárolt munkaköre nem leendő és az eddigi rendszer végleg meg nem szűnik.

Ezt a rendszert tehát érdemes lesz még külön vizsgálódás tárgyává is tenni. *Dr. Ferenzy Gyula.*

Anyagi érdekeink.

II.

Természetes dolog, hogy tőkepénzeinknek olyan jövedelmezését kívánni, a melyet a fennálló viszonyok lehetlenné tesznek, képtelenség volna. De mi nem is kívántunk lehetlenséget, hanem az akkori pénzügyi viszonyokra tekintve, mondottuk csekélységnek a kilátásba helyezett jövedelmet. Mert az elmúlt egész évtizednél, közgazdasági és pénzügyi tekintetben súlyosabbat alig élt még át valaha Magyarország s talán példanélküli esetként tekinthető az, hogy valamely pénzügyi oly hosszantartó, majdnem állandó lehessen. Akkor, midőn a gyámintézeti pénzek kezelésének terve előkerült, látni lehetett már a súlyos pénzügyi viszonyokat, melyek a 4% kamatoztatást határozottan elleneztek; látni lehetett a közalap pénzeinek addigi kezelésénél elért kicsinyes eredményből, hol a 4% kamat jövedelem után még a tőkekamat adót sem fizette meg a földhitelintézet, a levonható tanúságot, mely a megfelelőbb jövedelmezést hangosan kiáltotta. Nem kellett tehát sem jövedőmondási képesség, sem Rotschildi pénzügyi jártasság annak megítélhetésére, hogy ha az állami legelső pénzügyintézet (az osztrák-magyar bank, mely éppen azért lett az állam által különös előnyök sokaságával megkülönböztetve, hogy a lehető legolcsóbb hitelt szolgáltat-hassa) nem képes 4—5%-on aluli kölcsönt nyújtani: akkor mi — nagy nehezen már milliókra szaporodott kész tőkénk elhelyezésénél — káros gazdálkodást követünk egyrészt a 4%-nál is kevesebb évi kamatoztatás, másrészt pedig összes vagyonunknak ingadozó értékű papírokba fektetése által.

Megengedjük azt, hogy a közalapi, mint gyámintézeti pénzek kezelésénél szükség volt arra, hogy az évi előirányzat szerinti folyó kiadásokra fordítandó pénz, leghelyesebben valamely pénzügyintézet által „folyó-számlán” kezeltessék; de hogy ezen aránylag csekély összeg kezelése miatt miért kellett az egész vagyont, tehát a tőkepénzeket is ugyanazon feltételek mellett oda engedni: ez valóban érthetetlen dolog! Mert mi itt az egyházvidékeken az egyházmegyék és gyámintézetek tőke-vagyonát magunk helyezzük el jelzős kölcsönökre s csupán az adósoktól befolyt kamatokat, — melyek az egyházak és gyámintézeti segélyezették részére bizonyos határidőkben kifizetendők — szoktuk elhelyezni „folyó-számlán” egyik vagy másik vidéki pénzügyintézetnél s dacára annak, hogy húzamos időre elhelyezett pénzt soha nem adunk hozzájuk, hanem csak ideig-óráig nélkülözhető készleteket: mégis az ilyen folyó-számlai elhelyezésért soha sem kaptunk kevesebbet 5%-nál, s ezen kívül a tőke-kamat adót is a pénzügyintézet fizeti meg. Ha felteszszük is hogy Budapesten ily természetű pénzek kezeléséért „folyó-számlán” nem fizetnének annyit, mint nálunk; sőt ha megengedjük, hogy még 4% kamatot sem lehetne kapnunk; de az talán nem tagadható, hogy ha többet nem, legalább is a postatakarékpénztári 3% jövedelmezést megnyerhetjük. Hadd lett volna tehát rábízva a földhitelintézetre ily áron az ideig-óráig elhelyezhető pénzek kezelése; a veszteséget képező 1%-a folyó-számlán kezelt pénzek után, nem oly tetemes kár, hogy a miatt érdemes lenne feljajdulni; s különben is a tőke-természetű vagyonnak más helyeken majdnem kétannyi jövedelem mellett esz-közölhető kamatoztatása bőséges kárpótlást nyújtana a szenvedett veszteségért.

Tudva van, hogy a közalapi számadásokat csakis az 1889. évi konventi jegyzőkönyv mellékleteiből kezd-

hettük megősmerni; az előző évek összes számadásait akkor utólagosan terjesztette elő a számvizsgáló konventi bizottság. Mellőzöm tehát a régieket; s bár 6—7 évről szintén tetemes kamat-veszteséget lehetne kimutatnom, megelégszem a legközelebbi évtizedről szóló konventi kimutatások eredményének egybeállításával. Kiinduló pontul azt veszem, hogy 1891. évben 834.000 korona volt a kamatozó közalapi tőkepénz.

Év	Tőke	Kamatvesztés	Tőke
1891. évben	834.000 K.	tőke jövedelmezett 4% mellett	33.360 koronát
1892.	888.000	"	35.520
1893.	972.000	"	38.880
1894.	1.184.000	"	47.360
1895.	1.518.000	"	60.720
1896.	1.600.000	"	64.000
1897.	1.808.000	"	72.320
1898.	2.016.000	"	80.640
1899.	2.234.000	"	89.360
1900.	2.434.000	"	97.360

Ezen táblázat szerint világosan áll előttünk az eredmény, hogy egy évtized lefolyása alatt a közalap tőkepénzei, — nem is tekintve még a tőke-kamat adót — csupán 619.520 koronát kamatoztak; következőleg: 8% kamatoztatás mellett még egyszer annyit kaphatunk volna; de legrosszabb esetben is — minden adó és kezelési költség fedezésén kívül — a 6% kamatoztatás keresztül vitelével 309.760 koronával kellett volna szaporodni a tőkepénznek. Tekintve pedig azt, hogy most már harmadfél millió koronára szaporodott a közalap tőke-természetű vagyona: ezután minden évben több a veszteségünk 50.000 koronánál.

Ugyaníly arányú, a hasonló feltételek mellett kezelt gyámintézeti alaptőke vesztesége is; s bár még eddig szerény összegekről volt szó, mégis jelentékeny hátramaradást okozott a csekély jövedelem, mert:

Év	Tőke	Kamatvesztés	Tőke
1896. évben	332.000 K.	tőke után 2% kamatvesztés	6640 korona
1897.	602.000	"	12.040
1898.	846.000	"	16.920
1899.	1020.000	"	20.400
1900.	1080.00	"	21.600 K. volt,

tehát, eddigi kamat-veszteségünk 77.600 koronára rug; s ezután már a millió felül levő tőke után évenként 20.000 koronát elveszítünk.

Nem lévén szándékom azokról, kik a fentebbiekben ösmertetett sovány jövedelmezőségű kezelési-rendszert, hiszem, hogy a legjobb meggyőződéssel, életbe-leptették, semminemű célzatosságot feltételezni, megelégszem a számszerű adatok egybeállításán kívül annak hangsúlyozásával, mennyire sajnálandó, hogy intéző vezérferfiaink nem ösmerik, tehát nem is méltányolhatják elhatározásuk megtételekor, ama rendkívül előnyös helyzetet, a melyben mi voltunk és lehetünk ezután is, bármily nagy összegű tőketermészetű pénzek kamatoztatására nézve. Mert akár a pénzügyintézeteket, akár a magán bank-üzleteket tekintsük, köztudomásu tény, hogy ha csak 1—2 millió korona értékű forgalmat közvetítenek is azok: rendkívül költséges apparátusra van szükségük az üzlet fenntartásánál; s még akkor is, ha hivatalnokaikat fejedelmi módon fizetik, folyton rettegniök kell az egyéni megbízhatatlanság miatt! Ime! a mi egyházunk bármilyen nagyságú vagyonnak kezelésénél oly kész közegekkel rendelkezik, a kik feltétlenül megbízhatók s alig igényelnének munkájukért valami fizetést; azt pedig határozottan állítom, hogy tőke-természetű pénzeink kamat-jövedelméből 1% elég lenne úgy a tőke-kamat adók, mint a kezelési költségek fedezésére, s a kezelés eredményeként 6—7% kamatot feltétlenül beszolgáltatnának. Hát ki nem tudja

azt, hogy minden egyházmegyében van felelős pénztárnok, jogi tanácsos, ezek mellett úgy az egyházi, mint világi tagokból szervezett, szakértelemmel és odaadó buzgalommal eljáró számvevőszék?! Alig tévedek, ha állítom, hogy mindezen közegek, kik életük nagyobb részét jó formán fizetés nélkül töltik az egyházmegyék anyagi ügyeinek ellenőrzése körül: örömmel áldozták volna idejüket a közalap és gyámintézet javára is!

Beregi.

KÖZÉLETÜNK.

Az ev. ref. egyetemes konvent.

Folyó évi rendes ülést főtiszteletű Kun Bertalan püspök és nagyméltósága Tisza Kálmán egyházkerületi főgondnok urak, mint az egyetemes konvent elnökei, április hó 16-ra (tizenhat) hívták össze Budapestre. Együttal felszólították mind az öt püspöki hivatalt, hogy a konvent elé terjesztendő összes ügyiratokat Kun Bertalan püspök úr címére, Miskolcra haladéktalanul küldjék be.

Főlebbezés.

Szügyi Józsefnek e lap 4-ik számában írt „Hol az igazság?” c. cikkére a következőket válaszolom:

1. A miket a hangterjedelemre vonatkozólag multkor itt, továbbá a „Spataki Lapok”-ban még bővebben elmondottam, fönttartom, mert nézetemet kellően indokolta n. Cáfolni meg nem cáfolt, csak ellenkezőt állított.
2. A mit Szügyi ur a szólam-egyesítésre mond, el nem fogadom, e tekintetben Dr. Molnár Géza „Bevezetés a zenetudományba” c. munkájának 93-ik lapjára utalok.
3. Hatod hangzatot utolsó tétel záradéka gyanánt sohasem használók, közbülső tételek záradékául alkalmazva pedig kifogás tárgya nem lehet. Bach is használja. (215. sz. Chorál.)
4. A dominant szept hangzatot Bach tétel-kezdő akkord gyanánt többször használja; sőt ő egyenest a legelső tétel kezdésére is él vele (53. sz.); Szügyi megróvása tehát jogosulatlan. A kifogásolt accord feloldását is (pl. Uram a töredelmes) tőle tanultam, ha szives lesz utána nézni megtalálja az ő choráljaiban (pl. 53. sz.) azon mód.
5. A 32-ik 33-ik zsoltárban megrótt ötöd-menet (tisztá 5-ről szükítettve) sehol tiltva nincs; nemcsak Bach (pl. 165. sz.), Szügyi is él vele nem egyszer; de hát akkor miért kifogásolja nálam?!
6. Azt eleve is tudtam, hogy Szügyi a közjátékok hivei közé tartozik; hogy védi álláspontját, természetnek és jogosultnak tartom; de reményem nekem is szabad megkövetetés veszélye nélkül az ellenkező nézetük közé sorakoznom. Bachra e tekintetben szerencsével hivatkozom; Bach ugyanis egy évtizednél tovább volt orgonista, első chorál-atiratai is ez időből származnak, melyek orgonára ma is használtatnak. Fölteszem, hogy Szügyinek erről tudomása van, miért akarja hát megtagadni?!
7. Zsaskovszky testvéreket a róm. kath. „Cecilia” egyházi zene-egyesület hivatalos lapjában maga ítélte el, a miért közjátékokat használtak és kinyomattak; ne tartuk mi őket tekintélyek gyanánt, mikor saját felekezetük sem ismeri el ilyenekül.
8. Hogy a hol én összhangosítás dolgában egyszerűségre törekszem, azt Szügyi sívár egyhanguságnak

mondja, tisztán izlés dolga; ajánlom figyelmébe a „Dunántuli Prot. Lap”-nak művemről írt bírálatát.

9. A dallamokat nem ferdítettem el; olyan változatot nem használok mely nyomtatásban eddig is meg nem jelent volna. Nehány évvel ezelőtt magam is cikkeztem ez ügyben a „Spataki Lapok”-ban, rámutatva a dallamok közötti többé kevésbé lényeges eltérések következményeire. Addig, míg az egyház egyeteme vagy erre hivatott közege hivatalosan állást nem foglal, én is ép oly joggal választhatom a nekem legjobbnak tetszőt, mint Szügyi. Most ennyi elég s ezzel magam részéről a vitát egyelőre befejezem, a közjátékokra pedig, mert a kérdés tisztázva egyáltalán nincs még alkalmilag visszatérek.*

Hodossy Béla.

Egyházi bál Margittán.**

A margittai ev. ref. egyház f. évi Február 3-án tartotta meg évenként rendezni szokott tánc-mulatságát. Mint a mult évben, úgy az idén is kirándultak az egyháztanács meghívására a debreczeni főiskolai akadémiai ifjak, számszerint 14-en, tagjai egyszersmind a főiskolai énekkarnak is s szebbnél-szebb, legújabb szerzeményű énekszámokkal, nagyhatású komoly és vig szavalati előadásokkal gyönyörködtették a nagyszámu díszes társaságot s emelték a mulatságnak minden tekintetben fényes sikerét. Aznap mindkét istentiszteletet hittanhallgatói ifjak végeztek; a délelőtti templom alkalmával az énekkari tagok két szép egyházi éneket adtak elő a templomot megtöltő közönség áhítatos figyelmétől kísérvé. Az esteli mulatságot otthonias, fesztelen melegség, nemes vidámság jellemezte, társadalmi és felekezeti különbség nélkül mindenki jól érezte magát; szívélyes barátsággal, igaz szeretettel s rokonszenves figyelemmel vettek körül a mindenütt buzgólkodó debreczeni ifjakat s a lakoma alkalmával lelkes köszöntőkben emlékeztek meg a hazai protestantizmusnak fényt és meletet árasztó tűzpontjáról, a debreceni ősi anyaiskoláról. Ez a nap valóban a debreceni kollegium napja volt Margittán és sokáig emlékezetes marad itt mindenki előtt. A mulatság 200 Koronán felüli tiszta jövedelmet eredményezett az egyház iskoláinak javára. Méltó elismerés és nagyrabecsülés illeti a debreceni akadémiai ifjuság képviselőit, a kik nemes lelkesültségükkel, fáradhatatlan buzgalommal elősegítették a jótékony célú estély nagy sikerét, tiszteletet érdemlő, önérzetes viselkedésükkel öregbítették a debreceni főiskola régi jó hírnevét s itteni működésük által még szorosabbra fűzték a Debrecen és a vidék közötti benső összeköttetést.

Balogh Ferencz
ref. lelkész.

A bíróilag lefoglalt congrua.

Megemlékeztünk volt lapunkban arról, hogy egyik lelkészársunk fizetés-kiegészítő illetményére bírói foglalást vezetett a hitelező. A foglalás ellen az egyházkerületi főgondnok ur Ö méltósága előterjesztéssel élt, s annak az első forum helyet is adott. Azonban a hitelező megfelebbezte a végzést és a kir. ítélő tábla azon a czimen, hogy ilyen előterjesztéssel csak a végrehajtást szenvedő fél van jogosítva élni, az első forum végzését feloldta s így a congrua nem kerülheti ki a foglalást. Egyházkerületi ügyészünk bizonyára meg fogja feleb-

* Kérjük is, mert szerintünk az egész vitában ez játsza a legfőbb szerepet s ez még mindig homályban borong. Szerk.

** Ugy tudjuk, hogy Margittán a tanköteles gyermekek tandíja igen magas (talán 10 korona!) ennek a csökkentésére szolgál az efféle mulatságok tiszta jövedelme. Szerk.

bezni a végeredményében sérelmes ítéletet már csak azért is, hogy a két egybe nem hangzó forum itélkezésének helyes volta felől támasztható kétely egyszer mindenkorra el legyen oszlatva a felsőbb bíróság itélkezése folytán. Mi azonban arra hívjuk fel a netán érdekelt felek figyelmét, hogy legjobb lesz a tartozást kifizetni ugyan, de ha valaki oda volna kényszerülve, hogy igénybe vegye a „qui tempus habet vitam habet“féle felfogásból kiindulva a törvényadta menedéket, kellő időben maga az érdekelt fél éljen a törvényadta jogorvoslattal, különben nem menekül meg a kellemetlen következményektől. Egy másik esetben a községi előjáróság vezetett foglalat a congruára. A főszolgabírói hivatal megorvosolta ugyan a sérelmes intézkedést, de — mivel felebbezésnek lehet helye — az ügy még ma függőben van.

László Abert ur s az a bizonyos „váltó“.

Tisztelt Szerkesztő-úr!

Zih Sándor b.-ujfalusi lelkész ur e lap hasábjain azzal a kérdéssel fordult a t. szerkesztő úrhoz, van-e nekem — mint az egyházkerület bizományosának — jogom, az általam hitelbe szállított tankönyvek értékéért váltót kérni. Vajjon kinek juthatna eszébe az embernek azt a jogát kétségbe vonni, hogy embertársától *kérjen* valamit? Más kérdés azután az, köteles-e az illető a kérelmet teljesíteni is. Zih ur kérdése azonban azt a hitet keltheti, mintha én rendszer gyanánt honosítottam volna meg, hogy csak váltó ellenében szolgáltatom ki hitelbe a tankönyveket; hogy a váltót a hitelnyújtás elengedhetlen föltételének tekintem. Hát ezzel szemben magára Zih urra hivatkozhatom, mint koronatanura, mint a ki bizonyára emlékezni fog reá, hogy a váltót csak a rendelt tankönyvek beküldése után kértem. A megbízást olyan megrendelő levele alapján intéztem el, amelyen a gondnok aláírása sem foglaltatott s ezzel kétségtelen jelét adtam annak, hogy úgy az ő mint, egyházának bonitása tekintetében a legcsekélyebb aggodalmat sem táplálom. Azt hiszem helyén lett volna, ha Zih ur öröm és örömmel vegyes levelében — a történeti hűség kedvéért — erről a körülményről is megemlékezett volna.

A folyó iskolai évben mintegy 30,000 korona értékű tankönyvet szállítottam hitelbe s ezen összegnek alig egy tizedrésze fedeztetett váltóval. Általában, ha egyes lelkész urak — akikkel sikerült megért-nem azt, hogy ez által őket sem költség nem terheli, sem bármi kellemetlenség nem érheti s nekem szolgálatot tesznek — ilyen irányu kérésnek megfelelek, azt minden alkalommal csak különös szívességi aktusnak tekintetem. Váltót tehát senkitől sem követeltem, jöllehet az a meggyőződés, hogy szerződésem erre is föltétlenül följogosít. A szerződésnek idevonatkozó pontja így szól: „Bizományos az egyházaknak a lelkész és gondnok *aláírására* három hónapra terjedhető hitelt nyújt, *melyért azonban az egyházkerület felelősséget nem vállal*“ Az egyházkerület tehát minden anyagi felelősséget a priori elhárít magától. A t. szerkesztő ur bizonyára tudomással bír arról, hogy nekem azon könyveket — miket több hónapi hitellel szállított — az egyházkerület raktárából igen csekély engedménnyel parázs pénzen kell beszereznem, hogy a könyveket csak az előzőleg a pénztárnál már lefizetett összegről szóló nyugta bemutatása után kapom meg. E könyvek tehát reám nézve teljesen egyenértékűek a készpénzzel. Hogyan képzelhető el most már, hogy az egyházkerületnek —

mely a hitelnyújtással szemben semmiféle kockázatot nem visel — olyan intenciója lehetett volna, hogy az anyagi biztosíték módozatainak tekintetében kezeimet megkösse akkor, mikor pénzemet kölcsön adom. Nem tudom, de nem is vitatom, hogy illetékes forum-e a „Debreczeni Protestáns Lap“ arra, hogy az egyházkerülettel fönnálló szerződésem netaláni vitás pontjára nézve törvényt tegyen, döntést gyakoroljon.* annyi azonban kétségtelen, hogy a kérdéses pontnak magyarázatában a t. szerkesztő úr nézetét az enyémétől áthidalhatlan úr választja el,** s ha t. szerkesztő úr mintegy csalhatatlan dogmaként enunciálja, hogy nincs jogom váltót kérni, *annál kevésbé azt értékesíteni*, én épp oly becsületos meggyőződéssel, jó lélekkel az ellenkezőjét állítom.

Nyugodtan bocsájtom bármely jogászokból álló zsüri elbírálása alá ennek a kérdésnek az eldöntését. Nincs semmi kétségem benne, hogy a zsüri nekem fog igazat adni abban, hogy legsajátabb magánjogi ügyeimben*** csak egy magam lehetek hivatva megváltogatni azokat az eszközöket, mik a reám rótt nagy anyagi kockázattal szemben némi biztosítékot képezzenek.

A mi t. szerkesztő urnak azon kérését illeti, hogy az egyházakat és lelkészeket ne csak üzleti szempontból tekintsem, azt tisztelettel fogadom, de legyen szabad e figyelmeztetéssel szemben számtalan olyan megrendelőre hivatkoznom, kiknek a kikötött határidőn túl is készséggel adtam meg az általok kívánt fizetési haladékat a nélkül, hogy csak egy fillérnyi késedelmi kamatot számítottam volna; s legyen szabad továbbá a t. szerkesztő urat emlékeztetnem arra a körülményre, hogy szerző lésemmel kapcsolatban, az egyházkerületnek ezen tankönyvekből eredő eddigi jövedelmének biztosításán kívül évenkénti 2000 koronát ajánlottam meg a főiskolai könyvtár czéjaira.¹ Ezek a tények talán némi tanúbizonyságot tesznek arról, hogy magasabb szempontok iránt is bírok egy kis érzékkel.

Végül Zih úrhoz volna egy szavam. Hogy ő a váltó iránt olyan leküzdhetlen averzióval viseltetik, azt teljes mértékben méltányolom; hogy soha váltót nem irt alá, azért még éppenséggel irigylem. Tiszta szívemből kívánom neki hogy ennek az istentelen találmánynak a réme soh'se kopogtasson többé ajtaján.²

Debreczenben, 1901. febr. 14-én.

Kiváló tisztelettel

a t. szerkesztő urnak kész szolgálója

László Albert.

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület bizományosa.

* Csak tessék reánk bizni ennek az eldöntésért. Szerk.

** Ezt mi is konstatáljuk! Szerk.

*** Hohó! Ilyen logikával ön uram „magánjogi ügyének“ minősíthetné bátran azt is, ha p. o. valamelyik lelkész az ön üzletéből egy rizsma írópapírt rendelne meg s a segédje tévedésből selejtesebbet csomagolna be, mint amilyenért fizetve lett. Még pedig olyan „magánjogi ügyének“ melybe beleszólni annak a lelkésznek sem volna szabad. Szerk.

¹ Jól tudjuk; de ez nem ajándék, hanemolyan feltétel, melynek ha a bizományos úr alá nem veti magát bizonyára nem kapta volna meg a könyvszállítást. Szerk.

² Kiadtam e cikket szóról-szóra úgy, amint azt László úr papírra vetette. Kiadtam azért, mert eljárása ellen kifogás emeltetett s ilyen esetben a védekezés útját bárki elül elzárni nem természetem. Egyben azonban kénytelen vagyok kijelenteni, hogy ez a védekezés elég körmönfont ugyan, de nem teljes mértékben őszinte és megnyugtató. Mert ha a tisztelt bizományos úr nyilatkozatát bevégzi azzal, hogy a váltóadást „csak különös szívességi aktusnak tekintette“, ezzel a dolog rendben lett volna s tovább szót sem vesztegetnék rá. Am László úr tovább megy s a mint látszik, egész cikkének az a főczélja, hogy bebizonyítsa, miszerint neki a szerződés alapján efféle váltószedéshez joga van. Ezért emlegeti azt a bizonyos „zsüri“-t is.

IRODALOM.

A genfi egyetem története, első kötet Kálvin akadémiaja története 1559–1798-ig. Karácsonyi ajándéknak egy diszkötésű nagy könyvet kapott a debreceni református collegium anyakönyvtára egy Génfben lakozó derék magyar nőtől Pap Salomé től, hódmezővásárhelyi nyugalmazott tanító Pap Ferencz leányától, ki férjhez ment Genf előkelő polgárához, az egyházi ügyek iránt nagy tevékenységgel érdeklődő ferfihoz Claparède Sándor urhoz. Az ajándékozó nőnek testvére aradi mérnök. Claparède Sándorné (lakása Le Mesnil, Florissant, Genève) küldte be hozzám a nagybecsű munkát és 1900. dec. 20-iki levelében írta: a genfi akadémia bizottsága óhajtotta már régebben a genfi Kálvin által alapított akadémia történetét, annak kezdetétől máig leírni és kiadatni. Két év előtt sikerült végre az ahhoz minden tekintetben szükséges egyént megtalálni, a ki a legnagyobb önfeláldozással alávetette magát a nagy feladatnak és ime most a könyv megjelent a genfi akadémiai társaság teljes meglegedésére. Mivel ez a könyv rendkívül érdekes és azt több országi egyetemek megrendelték a bibliothékák részére: én óhajtottam, hogy ezen könyv meglegyen a debreceni egyetem bibliothékájában, azért bátorkodtam azt az ön címére küldeni, azon kérelemmel, hogy legyen szíves azt az *en nemben* oda letenni. A könyv természetesen francia nyelven van írva, de mai időben ezt a nyelvet már sokan értik. Eddig szól a levél.

Most röviden bemutatom e nagy művet Főcíme: „Histoire l'Université de Genève“ írta: Borgeaud Károly a jogi facultás tanára. Megjelent Génfben 1900-ban az egyetem könyvtárána nagy negyedrét, XVI+662 lap. Ara: 60 korona. Ez a kötet tartalmazza „Kálvin akadémiajának“ történetét. A megjelenendő második kötet a XIX-ik századi történetét fogja hozni, a XIX-ik században egészülvén ki a genfi főiskola orvosi fakultással. A megjelent kötet külön lapokon 30 arcképet hoz és az okmányok számos reproductióját például: Kálvin arcképet 1562-ből, Béza öregkori arcképet olajnyomat után, továbbá a két Spanheim képeit, mindhárom szakból a nevezetesebb tanárok arcképeit, például: Turretinus Alphons-ét, Pictet Benedek-ét. Minket különösen érdekel Pictet, kinek imádságos könyveit franciából magyarra fordíttatni és kiadatni rendelte el a debreceni ref. egyháztanács 1763. szept. 2-iki ülésében; továbbá azért, hogy a debreceni collegiumban Szathmári Paksi István hittanár (1760–1790-ig) Pictet teológiáját tanította és ethicáját magyarázta vasárnap délutánoként a nagy auditoriumban magyarul, mely előadásra a városiak is feljöttek. Akkor a debreceni collégiumban a tanárok tisztán református szerzőket vettek studiomuk kidolgozására alapul. Közölve van hasonmásban a tanulók subscriptiója Béza rectorátusa alatt, azon megjegyzéssel, hogy a genfi akadémiaiban Kálvin halálakor az alsó osztályokban 1200 növendék

Hogy van-e, vagy nincs? Most már nem vitatom. Nézetemet multkor válaszómban elmondtam s abból fel nem adok semmit. De azt újra hangsúlyozom, hogy a váltószedés a könyvforgalomnak lesz kárára s éppen azért óhajtandó, hogy a kérdés illetékes fórumon mielőbb tisztáztassék. Ez az illetékes fórum nem a „Debreceni Prot. Lap“ lesz ugyan de legyen nyugodt a bizományos úr, mint egyházi és iskolai közéletünk egyik nyilvános organuma, ez továbbra is teljesíteni fogja kötelességét. Könyveket addig is szállítottak utólagos fizetésre, míg a könyvtár házilag kezelte, de a váltószedés ismeretlen volt. Most szántszándékkal nem szölok többet, hanem figyelem a dolgok további fejlődését.

Szerk.

és 300 akadémiai hallgató volt. Így a főiskola jövője biztosítottnak látszott; ekkor írta Béza Bullinger-nek, hogy a tanulók száma nőttön-nő és ha ezen iskolának bukni kellene, az a szabadságnak rombadőlése lenne. Már IV. Károly császár tervelte 1365-ben a genfi egyetem felállítását Savoye grófja VI. Amadeus sürgetésére; úgyszintén V. Márton pápa (1422-ben) Azonban csakis a reformátor Kálvin hatalmas lelke létesítette azt egy szabad város szabad polgárainak aldozatkésztségével és 1559. június 5. ünnepélyesen megnyitattott; 1562-ben a tanárok fizetése 400 frtra emeltetett, a lelkészekkel egyenrangúlag, azonkívül lakás és a díjakban osztozkodás; 1570-ben 100 frttal emeltetett az alapfizetés; 1592-ben 800 frtra emelkedett; 1640-ben 1200 frtra; 1696-ban a nagy tanács 1600 frtra emelte, majd 2000 frtra.

Ez első kötet 4 nagy részre van osztva. I. rész leírja Kálvin művét és működését az akadémia keletkezését; adja törvényeit és tanárait, végül az iskola jellemét. II. rész 8. fejezetben Béza Tódor korát rajzolja jogi, bölesészeti és theologiai tanszék alapítását és az azokban működőket. A III. rész a theologia uralmának kora, külön héber tanszék alapítása és az új-philosophia megjelenése. A IV. rész tárgyalja a philosophusok századát, a könyvtár újra szervezését, az alapítás után a könyvtár 3000 kötetet tett, lassanként szaporodott, például a XVIII. század első negyedében 7000 új szerzeménnyel; két katalogusa készült, egyik a könyveket facultások szerint osztályozva, a másik betűrendbe szedve foglalja magában. A könyvtár díszes helyiségekben helyeztetek el 1703-tól kezdve a reformátorok és Génf nagy embereinek arcképei. Az egyetem könyvtára ma egyszer-mind nyilvános könyvtár is. E rész a jogi tudományok reformját, a bölesész theologusok tanári működését és a tudósokat részletezi. Különösen a történelem és pedig első sorban a reformáció történelmének a református államokban és nemzeteknél széles körű művelet alá vevését. Külön sorozat számlálja elő a rectorok, tanárok és a theologiai hallgatók által választott praetorok neveit és szolgálatait. A betűrendes tárgymutató kellő tájékoztatást nyújt.

A záradékban mondatik: Génf a XVI. században felszabadította magát a püspök tekintélye alól, önkormányzóvá, függetlenné lett; mikor Kálvin a francia reformáció védvára tette Génfet, oly művet alapított, melynek következménye végtelen. Génfnek se nagy területe, se hadserege nem vala, egy főre volt szükség, ez Kálvin es a várost egy nagy eszme fővárosává tette. S minden ellenséges hatalmak dacára Génf létezik, nő s a szellem által hódít.

Végződik e kötet 1798-ik évvel, midőn a francia köztársaság a régi köztársaságot birodalmához csatolta és 16 évig a Léman megye fővárosává lett a protestáns város. I. Napoleon bukása után visszanyerte Génf független szabadságát teljes egyetemmel fejlesztette iskoláját e változásokról fog szólni a következő kötet.

Balogh Ferencz.

Mohammed. Akármilyen mystikus is a Mohammed keleti vallása, sokat tud róla a közönség. A költők és beszélyírók szívesen és gyakran fordulnak a színes kelet felé, a hol születik a nap, a hol az arany tompál virága nyílik, s harmatkönyes fűvön, holdvilágos fehér éjszakákon gondolatfinom fátyolban tánczot járnak a szép barna nők; fehér ménen, gyöngyházás, vékony, művészi diszszel ékes csövü puskával tigrisre vadásznak

a tarka selyemruhás turbános férfiak. A vallásuk is csupa költészet. A szúrákban a végtelenség dallama zeng. Nem azé a titokzatos végtelené, a mely büntet és igazságot tesz, a mely érthetetlen s melyet theologusok magyaráznak, hanem a szelid költői határtalanság, mely aranyszínűben ragyog, mint a pusztai, ha végig suhan rajta a napsugár s a távolban ezüstös zöldbe olvad, sejtetve, de el nem árulva, a mi túl van. Szúráik ezt zöngik oly fönséggel, mint akár a Szent Gergely-féle énekek az Ur dicséretét. Íme a 82-ik szúrának kezdő sorai:

Ha az ég majd kettéhasad,
Ha a csillagok széthullanak,
S egymásra szakadnak a tengerek,
S kifordulnak a sírhelyek:
Akkor tudja meg a lélek,
Hogy mit kezdett és mit végzett!

s a befejezése:

Csak Isten tudja, mi az itéletnap!
Egy nap, melyen más lelken nem segít a lélek,
Csak Istennél lesz az itélet!

Erről az érdekes és költői vallásról s alapítójának életéről szól a *Nagy Képes Világtörténet* IV. kötetének egy része. Az első rész a népvándorlás korát tárgyalja, Borovszky Samu akadémiai tag tollából, a második rész az izlámot az omájjád dinasztia bukásáig. Ezt a részt az európai híri orientalista, az izlám ez idő szerint elsőrangú buvára, dr. Goldziher Ignác akadémikus és egyetemi tanár írta, a kit az Iszlám készülében levő nagy lexiconának főszerkesztőjéül kért fel a nemzetközi szerkesztő-bizottság. Most a jeles tudós a hazai irodalmat gazdagítja nagybecsű új cikkével.

Az egész nagy vállalat 12 kötetre terjed s Marczali Henrik jeles történetíró, akadémikus és egyetemi tanár szerkesztésében a legkiválóbb erők közreműködésével jelenik meg. Egy kötet ára díszkötésben 16 kor. Kapható részletfizetésre és füzetenként is (egy füzet 60 fill.) a kiadó Révai Testvérek Irod. Int. Részv.-Társ. könyvkereskedésében (Budapest, VIII., Üllői-út 18.)

KÜLFOLD.

Vilma királynő esküvője Haagában, Hollandiában.

Örömmünnepet ült a prot. Hollandia e hó 7-én: szeretett királynője esküdött örök hűséget választottjának, a meklenburgi hercegnek, Henriknek. A különben ködös léggel borított tengerparti városka, e napon csodálatos fényben ragyogott; maga a Mindenható fényesen ragyogtatta napját, a nagy örömben úszó királyi palota felett és az utcán alá s fel tolongó ember áradatra. És a tél komor napjaiban oly igen ritkán látott fényvel ragyogó napsugár előtörése, emelte a különben is örömittas nép lelkesedését még jobban; Istennek szeretetét látta e jelben nyilvánulni a kedves királyi család nevezetes ünnepén. Mindenki, még a legkisebb gyermek is nagyon jól tudta, milyen nap ez Hollandia életében. A szívekben öröm; az ország minden helyén pazar fény. A legszegényebb kunyhó, a leggazdagabb palota ünnepi dísz ölte; hálaima szállott fel a templomokban; ünnepelt az egész ország! Hőgyne, hiszen az annyira szeretett királynő tette meg azt a nagy lépést, melyre oly régen, szinte felő figyelemmel várakoztak.

Nem részletezzük a jelenet különböző pontjait, csupán a polgári és egyházi egybekelésről szólunk röviden:

Délelőtt 11 és $\frac{1}{4}$ órakor a királyi palota „fehértérképében” megjelentek a jegyes pár, igazságügyminisz-

ter és a 6 szükséges tanu. A polgári esküt az igazságügyminiszter végezte el; a szokásos ceremonia után a következő rövid beszédet intézte a királyi jegyespárhoz:

„Királyi jegyeséhez való szeretetből elhagyta Ön a drága Meklenburgot és megígérte, hogy hű lesz a királynőhöz. A németalföldi népnek szeretetéről és hálájáról biztos lehet Ön.”

„A németalföldi nép látta Önt felnőni a bölcsőtől; megmutatta a nép az Ön koronázása alkalmával a hódolatát; osztja a mai örömet is; és kéri az Istent, hogy mindenben a mi Önt szerencsésé teheti, legyen Ön részes; és az Ön egybekelése az országnak boldogságára, áldására legyen.”

Ezután az egész udvar a főri vendégekkel együtt a templomba ment. Midőn a királyi pár és kísérete megérkezett a templom ajtajához, megszólalt az orgona és a 227. ének első versét énekelte az egész jelen levő közönség. Ez alatt az egész menet helyet foglalt. Ennek végzőével az udvari lelkész dr. van der Flier G. J. félórái tartó beszédet mondott (Az idő meg volt határozva) Zsoltár 4. 7. v. textusa: „De te Uram, mutasd meg nekünk a te orcádnak világát.”

A bevezetésben beszélt a szónok az ünnepéről és annak nagyszerűségéről, melyet e napon a holland nép szerencsés lehet ünnepelhetni; melyben osztozik az egész ország és az örömdal: „hála, hála egyedül Istennek,” kitör a szívekből... Fejtegette aztán, hogy a *zsoltár szavaiban levő imádság a tartós házassági szerencsének föltételeit magában foglalja*. Igen, a szerencse nem külső dolgokból áll, hanem a szívek összhangzásában és nincsen jobb összhangzás annál, ha tudjuk azt, hogy Istennek vezetése és szeretete bennünk szükséges. A szükségek verőfényes napokban is mutatkoznak, de nem kevésbé máskor is. Fényért imádkozunk; de a fény sötétséget föltételez; még a lakodalmas napokban is jönnek sötét fellegek. A házasság sokszor áldozatköveteléssel lép fel. Itt is hozni kellett a völegénynek: ki népét és országát hagyta el; a menyasszonynak; ki szeretett édes anyját hagyja el. És a jövőre sem marad senki az élet viszontagságaitól megőrizve... Azért, el ne felejtsetek a Dávid imádságát: „De te Uram stb.”

Az élet szükségére és a köteleességekre nézve a házasság feladatot helyez reátok, itt érvényesül az egymáshoz viszony. Ez ilyen: a férj a fő; a nő a szív. Ez érvényesül az egymás terhének viselésében... a házasságban két bűnös ember egyesül, kik közül mindenkinek megvan a maga fogyatkozása... Az egymáshoz viszony érvényesül még a magányban is; midőn az Isten parancsa szerint elhivattok: a kettőnek egynek kell lenni... A szeretet egyedül, az a mi a szövetséget megköti és megőrzi; hogy meg ne gyengüljön e szövetség, imádkozzatok a Dávid szavaival: „De te Uram, mutasd meg nekünk a Te orcádnak világát.”

A beszéd végeztével a szokásos kérdések feltevése után, az addig az Urasztalan ezüst tálcán levő gyűrűket átadta a lelkész a már házasfeleknek és fölhúzták kölcsönösen egymásnak az ujjára... Ezután letérdepeltek és fogadták a lelkész áldását, mialatt az egész közönség fennálva énekelte. Éneklés után rövid szavak kíséretében egy-egy bibliát nyújtott át a lelkész a királyi párnak. A királynő édesanyjához és hercegnőhöz intézett rövid szavak után, az egész közönség éneklése alatt elhagyták a templomot. (133. Zsoltár 3. verset.)

Isten tartsa és áldja e nemes frigyet!

Birtha József.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Padrah Sándor** kir. közjegyző, ki „Van-e szükségünk felekezeti népiskoláinkra?” címen lapunk 3 utolsó számában már 3 feltűnést keltett cikket írt, varatlanul megbetegedvén, nagy sajnálatunkra magvas fejtegetéseit ez úttal megszakasztani volt kénytelen s hozzánk ezeket írja: „add tudtára olvasó közönségünknek, hogy nem iránta való figyelmetlenség, vagy tán a munkakedv hiánya gátol; az ügy iránt való buzgóságom sem csüggedt meg; hanem engedni voltam kénytelen egy felsőbb rendelkezésnek. A betegség kivette kezemből a tollat. De ha Isten éltet; erőmet és egészségemet visszaadja, nem fogok adós maradni. Legelső dolgom leendő szívemen fekvő kérdésre nézve, mindazt folytatólagosan elmondani, minek az elmondását szent kötelességemnek tartom.” A midőn tehát lapunk érdemes olvasó közönségének kegyes elnézését kérjük, szívünkben óhajtuk, hogy e derék ember minél hamarabb felépüljön s erejét, tudását és lelkesedését egyházi és iskolai közügyeink javára még nagyon sokáig értékesíthesse.

— **Az 1899. évi államsegély felosztása.** Nem lesz érdektelen, ha az 1899. évi államsegélynek egyházkerületünkben történt felosztásáról az alábbi adatokat olvasóinkkal megismertetjük. Az évi rendes államsegély teljes összege 26953 forint 85 krt. tesz. Ebből az adóssággal küzdő collegiumi új építettő pénztár segélyezésére 8000 frt.; az egyházkerületi pénztárban kezelt csekélyebb fizetésű lelkészeket segélyző pénztár alapja javára 2953 frt 85 kr. kiszakittatván, a fennmaradó 16.000 forint a megállapított összegben az egyházmegyék közt osztott meg, még pedig a rendes gyakorlat szerint kiadatott elsőben egyházmegyénként az évi megállapított jutalék, melyhez a rendkívüli szükség folytán igényelt segélyeket is hozzáadva:

az alsó szabolcs-hajdu vidéki egyházmegye	603 frt
a bekés-bánati egyh. megye	1137 „
a beregi „	1812 „
a bihari „	1103 „
a debreceni „	612 „
az érmelléki „	845 „
a felső szabolcsi „	2397 „
a heves-nkunsági „	645 „
a márm. ugoesai „	1480 „
a nagybányai „	1227 „
a nagykárolyi „	1291 „
a nagy szalontai „	1003 „
a szatmári „	1845 „

államsegélyt használt fel.

Ha az egyes egyházmegyék szétosztási műveletét tekintjük, úgy találjuk, hogy az oroszánrészt a segélyből az egyh. megyei gyámintézeti pénztárak nyerték, csupán a máramaros-ugoesai egyh. megye nem adott ilyen célra semmit, hanem a helyett a m.-szigeti liceum tápintézetét segélyezte 500 frt erejéig. Az egyházak, lelkészek és tanítók közvetlen segélyezésén kívül eső célra 18931 frt 85 krt fordítottak tehát az 1899. évi államsegélyből az illetékes hatóságok, úgy hogy egyházak, lelkészek és tanítók segélyezésére már csak 8032 forint juthatott. Ez a 8022 frt 327 segélyezett között oszlott meg, a miből könnyű kiszámítani, hogy egy-egy segélyezett egyház, lelkész, illetve tanító, ha egyformán osztozkodik, átlag csak 24 frt 54 kr. segélyhez férközhetett. A legnagyobb segély (csakis egy esetben) 134 frt volt (radna-lippai egyház); a legkisebb pedig 9 frt 41 kr. (17 esetben) 10 frt (21 esetben). Hát ezek a számok

elégé beszélnek, s alkalmat adnak arra, hogy egy pár megjegyzést fűzzünk hozzájuk. Nekünk úgy tetszik, hogy a segélyezés ebben a kiosztási módozatában annyira szétforgácsolódik, hogy az immáron *nem segély*, hanem *alamizsna*. A lelkész fizetés-kiegészítő összegek folyósítása bizonyára változtatni fog a viszonyokon, de addig is, míg e változások eredménye újabb számokban jelentkeznek, kifejezzük azt a meggyőződésünket, hogy a rendelkezésünkre álló segélyösszegekkel körültekintő számításal kell gazdálkodnunk. Egyházi hatóságaink feladata, hogy a síró gyermekek közül gondosan külön válogassák azokat, a kik az éhség miatt sírnak, azoktól, a kik már csak a megszokásnál fogva is szeretnek sírni, ha nem éhesek is. Vannak segélyezetttek, (nem egyházak!) kik úgy látszik, különös kedvűljei a gondviselésnek, mert az ugyanazon évi rendes államsegélyből kétszer is segélyhez jutottak, elsőben a rendes átalányból, azután a rendkívüli segélyezésre fentartott tartalék-összegeből. Távolról sem akarjuk a segélyezés igazságos voltát csak hajszalnyira is kétségbe vonni, de mégis megfelelőbbnek tartjuk, ha a segélyezés nem alamizsna lesz, hanem valódi segély; ha azzal nem pillanatnyi szükségét elégítünk ki, hanem évekre szólót szóval ha a segélyosztásba egészséges gazdálkodást vezetünk be. Ebből a szempontból leginkább tudjuk helyeselni a nagyszalontai e. m. eljárását, hol 6 segélyezett között 400 frt osztott ki, tehát az átlag 66 frt 66 krra megy. Ez az állag legkisebb a n.-károlyi egyház megyében 16 frt 50 kr. Csak még egy különleges eljárást kell megemlítenünk. Az egyházmegyék a segélyezést úgy látszik, már a tavaszi közgyűlésen megszavazták, s a mint az egyh. ker. pénztár június vagy július hónapokban az esperesi hivatalokhoz kiküldi, a várva-várt segély azonnal szétosztásra jut. Csak két egyházmegye szokott olyan eljárást módoztatni, hogy a segélyt jó későn t. i. az őszi gyűlésén dividálja. Mivel az egyházmegyékhez juttatott segély mindenkor fix összeget képez, évről-évre állandóan, azt hisszük, hogy nincs semmi akadálya annak, hogy e két egyházmegye is megszavazza a folyamodók részére a segélyt, a többi egyházmegyék eljárása szerint már a tavaszi gyűlésen, s nincs arra szükség, hogy pl. a júliusban szét küldött összeget novemberig kiosztatlanul őrizze. Ha más egyházmegyék meglehették, meglehet ez a kettő is. Mert mindig igaz marad hogy *bis dat, qui cito dat*; az eddigi segélyösszegekre pedig mint fentebb jeleztük, csakugyan reá férne, hogy a gyorsaságnak mindenkor rendelkezésre álló eszközével *bis dari videretur*.

— **Néhai Szilávy József** koronaőr, szitvaujfalvai lakos és birtokos a nagyszalontai egyházmegyéhez tartozó okányi ev. ref. egyháznak iskolai célokra 2000 koronát hagyományozott, mely összeg valószínűleg folyó évi ápril. 8-ig ki is fog fizettetni.

— **Felség adományok.** Királyunk ő felsége közlebről a mérki, a józsaí és rákóczi templomot építő egyházainknak egyenkint 200—200 korona segélyt adományozott.

— **Somogyi Pál** tanítóképző intézeti tanár, ki harmincadik szolgálati évét ez iskolai évvel betölti. nyugdíjaztatása iránti kérvényét az egyházkerületi elnökséghez beterjesztette.

— **A „tiszántuli ev. ref. egyházkerület”** 1900 nov. 14—16 napján tartott gyűlésének a jegyzőkönyve megjelent. A jegyzőtől vett értesülésünk szerint a 338 szám alatt, — hol az időszaki tanács megalakításáról van szó — a **Görömbei Péter és Ujfalussy Béla** neve tévedésből kimaradt.

— **A zsidók Kinában.** A „Jewish Quarter by” egyik számában Adler Márk érdekes cikket ír a Kinában élő zsidók történetéről és jelenlegi helyzetéről. Elmondja, hogy a mennyei birodalomban nagyon sok zsidó él, még pedig nemcsak Shanhaiban, hanem a tartomány belsejében is. Tangschvangban p. o. Kaifungtutól dél-nyugatra egész zsidó kolónia foglalkozik a selyemszövés iparral. Ez a kolóniai igen régi, s az egykor anyyira virágzott Kaifungtui zsidó gyülekezet maradványa. Ebben a városban különben és ennek a városnak a vidékén néhány száz zsidó ma is él, de ezek vallásukat s azzal együtt nemzetiségüket már csaknem egészen elvesztették. Sem zsinagógájuk, sem tanítójuk nincs; a szombatot sem ünneplik meg s héberül egy szót sem tudnak. Összeházasodtak a mohamedánokkal és a pogányokkal; sőt van már zsidóból budhista pap is. Pedig a 17. és 18. században a jezsuita missionáriusok még ott egy zsinagógát is találtak s abban több, mint 40 feliratot, melyek közül 3-at Adler le is fordít s jelzi, hogy a legrégebb ezek közül az 1489-ik évből származik Kr. után. Mikor a legelső zsidók (70 család) Kínába jöttek, a császár őket kegyelmesen fogadta s megengedte nekik, hogy vallásukat szabadon gyakorolhassák s ez az engedély azután is több ízben megújult, tanúságára annak, hogy míg a jezsuiták a kínaiakat fel nem bősztették, ott ugyan híre sem volt a válás- és fajgyűlöletnek. Az első zsinagógát egy zsidó orvos építette Kinában 1420-ban Kr. u. s első megtelepülésök körülbelül a Han-dynastia végnapjaira, vagyis Kr. u. 220-ra esik.

— **Egyesület orvosi missio támogatására.** Csak a múlt számunkban végeztük be a bázeli missio munkásságának rövid ismertetését. Most egy kis füzetet kaptunk kezünkhöz, melyből azt látjuk, hogy ez a nagy szabású intézet, nemcsak a lelki, hanem a testi beteg gyógyítását is célul tűzte ki maga elé ott a messze pogány világban. Képzett és lelkes orvosokat küld ki a célból, hogy azok a szegény elhagyatott pogányok a krisztusi szeretet mentő erejét ne csak lelkökben, hanem ha szükségök van rá, testükön is megtapasztalhassák. Különben az orvos alkalmazása a missioi munkáknál éppen nem új keletű. A mióta egyáltalán missiók vannak, a hittérítők mindig feladatuknak ismerték a szegény pogányoknak testi egészségök megvédésében is tehetségökhöz mérten segítségére lenni s e célból a missio intézetekben a hittérítő jelöltek rendszeren oktatást nyertek az orvosi tudományokban is. Az angolok és amerikaiak már 60 évvel ezelőtt küldtek ki orvosokat és pedig férfiakat úgy mint nőket, hogy ezek támogatására legyenek a szoros értelemben vett missionak. Az ilyen missioi orvosok száma jelenleg 500-ra tehető; magában Kinában 200 van. A bázeli missio-intézet szolgálatában ilyen orvosok 1885. óta állandóan jelenleg 4-en vannak. De természetesen az ilyen missiohoz sok pénz kell s ezt előteremteni feladata azoknak az egyesületeknek, melyek Angliában és Amerikában már évek óta eredményesen működnek. A kontinensen az első ilyen egyesület 1898-ban alakult meg *Stuttgartban* és pedig a bázeli orvosi missio segélyezésére s oly meleg felkarolásban részesült, hogy ma már, tehát alig 2 rövid év leforgása után! kilátás van arra, hogy *Kamerunban* missioi kórház épül. Isten áldása kísérje a nemes törekvést.

— **Nekrológ.** A türkevei ev. ref. egyháztanács szomorodott szívvel tudatja, sok érdemű nyugalmazott tanítója *Szöllösi Péter* úrnak, lassú hervadás után f. hó 10-én élete 95-ik évében történt csendes elhunyt.

tát. A méltó elismerés hálás kegyelete f. hó 11-én d. u. 2 órakor, a templomban tartandó ima után kísérte hült tetemeit végső nyughelyére. Hű emlékezet, áldó kegyelet virasszon hamvai felett! Türkeve, 1901. febr. 10. Az ev. reform. egyháztanács.

— **Fertőző betegségek ellen,** melyek leginkább az egészségtelen ivóvíz által terjesztetnek, biztos óvszer a tiszta egészséges ásványvíz. Felhívjuk tehát olvasóink szíves figyelmét a „Kristály Szt.-Lukácsfürdői hegyi forrás hirdetésére.”

— **Ki akar egyéves önkéntes lenni?** Bizonyára akárhány fiatal ember van, ki annak idején tanulmányait félbehagyta s így a 3 éves terhes katonai szolgálatnak néz elébe. Debrecenben már évek óta sikeresen működik az országszerte kitünő hírnévnek örvendő *Lichtblau Albert*-féle miniszterileg engedélyezett katonai előkészítő tanfolyam, (tanbizottság: eddei Drauzenzt János m. kir. ny. honvédeztredes, Mayer Adolf cs. és kir. ny. őrnagy) melyben azon ifjak, kik még sor alatt nem állottak, foglalkozásukra és előkészültségükre való tekintet nélkül rövidesen megszerezhetik az egyéves önkéntesi jogot. Felvilágosítást és prospektust készséggel küld *Lichtblau Albert* igazgató Debrecen.

Szerkesztői üzenet.

K. Zs. New-York. Köszönettel vettem. A tudósításokat nemcsak örömmel fogadom, hanem kérem is. Megjegyzem, hogy az „Amerikai Reformátusok Lapjából” még eddig csak egyetlenegy számot kaptam kezemhez, pedig óhajtom azt figyelemmel kíséreni. — **F. V. L. Majtis.** Jönni fog: igazad van, nem szabad a kritikától reszketni, a Klotür nem arra való, hogy szárnyai árnyában minden bolond gomba szabad növekedést vegyen. — **B. J. Utrecht.** A hollandiai közvetlen értesítéseket mindig szíves köszönettel veszem. — **S. L. Krassó.** Régi név, szívesen látott vendég. Baráti kézsorítással. — **O. S. Mező-Gyán.** Szép és lelkesítő a miről irsz. Addig is mig sort keritek rá, — szervus!

Tartalom-jegyzék: A protestantizmus helyzete az ellentétes áramlatok között. Nagy István. — A városi nagy egyházak sorsa. Dr. Ferenczy Gyula. — Anyagi érdekeink. Beregi. — Tárcsa: Az iparosság erkölcsi méltatása. Csiky Lajos. — Közéletünk: Az ev. ref. egyetemes konvent. — Föllebbezés. Hodossy Béla. — Egyházi bál Margittán. Balogh Ferencz. — A biróilag lefoglalt congrua. — László Albert úr s az a bizonyos „váltó”. László Albert. — Irodalom. — Külföld: Vilma királynő esküvője Haagában, Hollandiában. Birtha József. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **ERŐSS LAJOS.**

Hirdetés.

Távoli szülő-telepen lakó, gyülekezeti tagtársaink istentiszteleti helyükhöz közadakozásból mintegy 200 korona értékig harangot óhajtanak venni. Szíves érte-ítést kérek, ha valamely gyülekezetnek volna használaton kívül helyezett harangja eladó.

Török-Szent-Miklós

Kutas Bálint

lelkész.

Pályásat

a debreceni ev. ref. collegium gymnasiumában a matematika és rajzoló geometria tanításával összekötött rendes tanári állásra pályázat hirdettetik. Pályázhatnak olyan ev. ref. vallású egyének, kiknek a matematika és ábrázoló mértanból, vagy a matematika és physikából középiskolai tanári képesítésök van.

A tanszék évi javadalmazása 2400 kor. alapfizetés, 800 kor. lakbér, öt évenként öt ízben emelkedő 200 kor. korpótlék, melyre nézve a más tanintézetnél töltött évek beszámíthatnak; később azonban az alapfizetés az 1897. évi 183. sz. egyházkerületi végzésnek a fizetési fokozatokra vonatkozó rendelkezései értelmében 2800 koronára, sőt a mennyiben a tanintézetben a tanári javadalmazásnak később megvalósítandó fokozatai is egyházkerületileg megvanak állapítva 3200—3600 koronára, végül pedig az ötödéves korpótlék 400 koronára emelkedhetik.

A megválasztott tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és köteles tagja.

A pályázni kívánók vallásukra, végzett tanulmányaikra, tanári képesítésükre és eddigi szolgálataikra s egészségi állapotukra vonatkozó okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1901. évi március 10-ig a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához adják be.

A megválasztott tanár tanszékét székfoglaló

értekezés tartásával 1901. szept. 1-én tartozik elfoglalni.

Debrecen, 1901. évi február hó 9.

Kiss Aron
- püspök.

Pályásat

a dunántúli ev. ref. egyházkerület pápai főiskolájának *theologiai akadémiájában* lemondás folytán üresedésbe jött *gyakorlati theologiai tanszékre*.

Melynek évi javadalma 3000 korona törzsfizetés, 600 korona lakbér, 200 korona ötödéves korpótlék 5-ször.

Felhivatnak azon ev. ref. vallásu, magyar honosságu lelkészek, vagy tanárok, a kik az egyházi törvény által megállapított theol. akadémiái tanári minősítéssel bírnak s ez állást elnyerni óhajtják, hogy az érettségi bizonyítvánnyal, a képesítettséget, nyelvismeretet, eddigi szolgálatot, családi és egészségi állapotot feltűntető okmányokkal felszerelt kérvényeiket folyó évi március hó 20-ig adják be Antal Gábor püspök urhoz Rév-Komáromba.

A megválasztott köteles heti 11 órán a gyakorlati theologia körébe tartozó tárgyakat előadni, a tanszékkel járó teendőket végezni s állomását folyó év szeptember hó 1-én szakmája körébe tartozó értekezéssel elfoglalni.

Ó-Szőny, 1901. február 14-én.

Dr. Darányi Ignác
vil. főisk. gondnok.

Csike Lajos
egyh. főisk. gondnok.

A „NEUMANN M“ czég debreczeni áruházáról.

A tiszántúli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“ czég

Hiszen évek hos-zu sora óta, a mióta ez a czég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debreczenben járva, ne tekintsék meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségü férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletü lelkész és tanító urak Debreczenbe jöve ne mulaszták el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruhá-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég árui versenyen felül állanak.

A tiszántúli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen, mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevü előkelő céget.

 NEUMANN M. Debreczen, főtér, a postával szemben.

Mérték utáni megrendelések legjobban eszközöltetnek.

Pontos ezimre figyeini tessék.

Szabott ár! Szabott ár! Szabott ár!